

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Kulttuurituottajaksi aikuisena - onnistuuko alan vaihto?

Taina Linna

Kulttuurituotannon koulutusohjelma 240 op

Arvioitavaksi jättämisaika 05/2010

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Taina Linna	Sivumäärä 47 ja 1 liitesivu
Työn nimi Kulttuurituottajaksi aikuisena – onnistuuko alan vaihto?	
Ohjaava opettaja Arto Lindholm, Pasi Toivanen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Humanistinen ammattikorkeakoulu, Katri Kaalikoski	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyöni tavoite oli selvittää, kuinka HUMAKista valmistuneet alan vaihtajat ovat työllistyneet. Tutkin niitä HUMAKin aikuiskoulutuslinjalta valmistuneita kulttuurituottajia, joiden pohjakoulutus oli joltain muulta kuin kulttuurialalta. Tutkimusta varten haastattelin kymmentä HUMAKin kulttuurituotannon aikuiskoulutuslinjalta valmistunutta henkilöä. Tutkimusmetodinä käytin teemahaastattelua.</p> <p>HUMAK toimi opinnäytetyön tilaajana, joten haastattelujen avulla selvitin myös sitä, kuinka tyytyväisiä aikuisopiskelijat olivat koulutukseensa. Tutkimuksessani on myös elämänkaaripsykologinen näkökulma, jolla halusin selvittää tekivätkö haastatellut päätöksensä alan vaihdosta tietyissä aikuisuuden ikävaiheissa.</p> <p>Teoreettisena pohjana olen käyttänyt kulttuurituottajien työllistymiseen, koulutuspolitiikkaan, elämänkaaripsykologiaan ja työelämän muutokseen liittyvää kirjallisuutta ja tutkimuksia.</p> <p>Haastatellut olivat pääasiassa erittäin tyytyväisiä kulttuurituotannon aikuiskoulutukseen. Moitteita tuli liian suppeasta kurssitarjonnasta, ohjauksen puutteesta ja kulttuurituottajien huonosta tunnettavuudesta. Kehuja tuli erityisesti koulutuksen joustavuudesta ja sopivuudesta työssäkäyvälle aikuiselle.</p> <p>Haastattelemani alan vaihtajat olivat kaikki työllistyneet, mutta täydellisesti toiselta alalta kulttuurialalle vaihtoi vain neljä kymmenestä haastatellusta. Neljä haastateltua on koulutustaan vastaavassa työssä, mutta eivät työskentele kulttuurialalla. Kahdella haastatelluista alan vaihto ei onnistunut lainkaan.</p> <p>Tutkimuksen tuloksena esitän konkreettisia ehdotuksia koulutuksen parantamiseksi ja sen työllistäväyden lisäämiseksi.</p>	
Asiasanat aikuiskoulutus, ammatinvaihto, kulttuurituottajat	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Taina Linna	Number of Pages 47 + 1
Title Becoming a cultural manager in adulthood – do career changes succeed?	
Supervisor Arto Lindholm, Pasi Toivanen	
Subscriber and/or Mentor HUMAK University of Applied Sciences, Katri Kaalikoski	
Abstract <p>The purpose of this thesis is to find out how students, transitioning to a new career, find employment after graduating from HUMAK University of Applied Sciences. I focused on graduates of the Cultural Management training programme, whose basic training before HUMAK was from not related to the culture sector.</p> <p>For this study I interviewed ten people who had graduated from the adult education programme of Cultural Management. As a research method I used semi-structured interview.</p> <p>HUMAK was the subscriber to the thesis, so in the interviews I tried to decipher how satisfied the graduates were with the training programme. I also examined the interviewees from the viewpoint of life span psychology. I wanted to know if they chose a career change due to a certain phase of their lives. As theoretical base, I used literature and studies of employment of cultural managers, education-politics, life span psychology and the changes in common work life.</p> <p>The interviewees were overall very content with the adult education of Cultural Management. Complaints were given about the limited supply of courses, the lack of guidance and the fact that cultural managers are still poorly known. Praises were given specifically about the flexibility of the training and its suitability for working adults.</p> <p>All the interviewed graduates are employed at the present moment but only four out of ten changed completely to the cultural sector. Four of them work in a position where their work directly correlates to the new training they received. Two of the interviewees didn't succeed in changing careers at all.</p> <p>As a result of this study, I present concrete proposals to improve the training and to increase the ways it could help graduates find employment.</p>	
Keywords adult education, career change, cultural manager	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TYÖELÄMÄN JA KOULUTUKSEN MUUTOKSET	7
2.1 Työelämän muutos	7
2.2 Koulutuspoliittiset muutokset	8
2.3 Kulttuurialan koulutus ja työllistyminen	10
2.4 Elämänkaaripsykologinen näkökulma	13
3 TUTKIMUSPROSESSI	14
3.1 Tutkimuskysymykset ja haastateltavat	14
4 HAASTATTELUT	16
4.1 Haastateltavien taustat	16
4.2 Opiskeluaika HUMAKissa	20
4.3 Mitä tapahtui valmistumisen jälkeen?	27
5 TULOSTEN TARKASTELUA	34
5.1 Haastattelujen tulokset	34
5.2 Onnistuiko alan vaihto?	38
5.3 Tukiko aineisto elämänkaaripsykologisia teorioita?	40
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	42
LÄHTEET	46
LIITE	48

1 JOHDANTO

Olen ollut ammatinvalinnan suhteen myöhäsyntyinen ja olin jo kolmekymmentä vuotta täyttänyt, kun päätin 1990-luvun loppupuoliskolla hakeutua kulttuurialalle. Minulla ei ollut kulttuurialalta työkokemusta juurikaan muutamaa elokuvafestiivaalin lipunmyyntikeikkaa lukuun ottamatta, joten hakeuduin silloiseen kulttuuriohjaajan opistotasoiseen koulutukseen suorittamaan tutkintoa koko laajuudessaan. Olin kurssini vanhin opiskelija, noin kymmenen vuotta vanhempi kuin useimmat, mikä ensimmäisenä vuonna tuntui usein turhauttavalta. Kun opin tuntemaan opiskelukaverini paremmin, iällä ei enää ollutkaan merkitystä ja muutamasta opiskelukaverista tuli myös hyviä ystäviä, joiden kanssa olen yhä säännöllisesti yhteydessä.

Kun aloin toissa vuonna opiskella kulttuurituottajaksi aikuiskoulutuksen puolella, huomasin ilokseni olevani ikäisteni joukossa, ehkä jopa keskiarvoiässä. Aloin miettiä samoja teemoja kuin jo kulttuuriohjaajaksi opiskellessani: työelämän muuttumista omien vanhempieni ajasta, ihmisen elämänkaarta, sen eri ikävaiheita ja niiden merkitystä ihmisen toimintaan. Tekeekö ihminen suuria muutoksia ja ratkaisuja elämässään aina tietyissä vaiheissa, jopa niissä seitsemän vuoden jaksoissa, joista elämänkaaripsykologit puhuvat? Vai onko kyseessä vain yleinen työkulttuurin ja ilmapiirin muutos, joka on mahdollistanut sen, että alaa voi ja on soveliasta vaihtaa vaikka useamman kerran elämänsä aikana?

Omat vanhempani pitänevät yhä ammatinvaihtoani turhanpäiväisenä haihatte-luna. Olen ensimmäiseltä koulutukseltani Steiner-koulun luokanopettaja ja opet-tajaksi vanhempani minua ehkä nuoruudessani eniten kannustivat. Päätökseni hylätä opettajan työ oli heille jonkinasteinen pettymys, varsinkin kun he itse oli-vat olleet samassa työpaikassa vuosikymmeniä ilman, että heille olisi tullut mie-leenkään ryhtyä alanvaihtoon. Osittain heidän paheksuntansa on saattanut olla myös kateutta siitä, ettei heillä itsellään ollut samanlaista mahdollisuutta. Ajat olivat toisenlaiset ja työelämän muutos vasta alussa.

Olen itse nyt kulttuurialalle tyypillisesti määräaikaisessa työsuhteessa, mutta vuosien kokemuksen ansiosta luotan siihen, että uusi työpaikka löytyy niin kuin on tähänkin mennessä löytynyt. Kulttuurituottajan aikuiskoulutuksessa on kuitenkin monia rohkeita ihmisiä, jotka ovat päättäneet jopa vuosikymmeniä kestäneen työuran jälkeen vaihtaa alaa täysin toiseksi. Heidän työnsä tai harrastuksensa ovat ehkä sivunneet kulttuurialaa, mutta varsinaista koulutusta tai työkokemusta heillä ei kulttuuripuolelta ole. Mikä on ajanut heidät vaihtamaan niinkin riskialttiille alalle kuin kulttuuriala? Millaiset ovat heidän taustansa, koulutuksensa ja työkokemuksensa? Millaisessa elämäntilanteessa he alanvaihtoratkaisunsa tekevät? Ja ehkä tärkein kysymys on, että miten heidän alanvaihtonsa onnistuvat? Ovatko he työllistyneet kulttuurialalla vai mahdollisesti joutuneet palaamaan takaisin aiempiin töihinsä?

Tutkimukseni tavoite on kartoittaa HUMAKin aikuiskoulutuksen toimivuutta alanvaihtajien näkökulmasta. Omalla vuosikurssillanikin on pari henkilöä, joilla ei ole kulttuurialan koulutusta tai työkokemusta juuri lainkaan. Haluan tietää, kuinka sellaiset henkilöt aikuiskoulutuksen kokevat. Saavatko he tarpeeksi tietoa ja työkaluja tuottajan ammattia varten, varsinkin kun aikuiskoulutuslinjalla ei ole pakko suorittaa työharjoitteluja? Millaisia opintokokonaisuuksia he opiskelevat? Kuinka nämä henkilöt ovat pärjänneet työelämässä koulun jälkeen? Tarkastelen haastateltavien elämänvaiheita myös elämänkaaripsykologisesta näkökulmasta.

Opinnäytetyössäni tutkin siis niitä HUMAKin aikuiskoulutuslinjalta valmistuneita kulttuurituottajia, joiden pohjakoulutus oli joltain muulta kuin kulttuurialalta. Tutkimusmetodina käytän teemahaastattelua. Toivon saavani haastattelujen avulla kattavan kuvan siitä, millaisia ihmisiä HUMAKista valmistuneet alanvaihtajat ovat. Haluan saada selville, mikä heidät ajoi alan vaihtoon, millaiset heidän elämäntilanteensa olivat alanvaihtopäätöksen aikaan, miksi he halusivat nimenomaan kulttuurialalle ja toteutuivatko heidän haaveensa.

HUMAK toimii opinnäytetyön tilaajana, joten haastattelujen avulla pyrin saamaan myös tärkeää tietoa siitä, kuinka tyytyväisiä aikuisopiskelijat olivat koulutukseensa ja tarjolla oleviin kursseihin. Löysivätkö he uuden työuran HUMAKin

opintojen ja mahdollisten työharjoittelujen avulla vai onnistuiko alan vaihto lainkaan?

2 TYÖELÄMÄN JA KOULUTUKSEN MUUTOKSET

2.1 Työelämän muutos

Kauas on päädytty niistä ajoista, jolloin työ ei määrittänyt tekijäänsä. Antiikin aikana työ tarkoitti nimenomaan raadantaa ja orjuutta, toisten tahtoon sopeutumista. Työn käsitteeseen ei sisällynyt itsensä toteuttaminen, joka antiikissa oli kaikkein arvostetuinta toimintaa. Työnteko vei aikaa ja energiaa todelliselta mielekkäältä elämältä, kuten mietiskelyltä ja politikoinnilta. (Siltala 2004, 35-36.)

Nykyisin vain palkkatyössä oleva ihminen on arvostettu, työelämän ulkopuolella oleminen merkitsee joko syrjäytymistä tai - kuten esimerkiksi lasten vuoksi hoitovapaalla oleminen - väliaikaista ja hieman noloa poikkeustilassa olemista (emt, 38). Työmarkkinat ovat muuttuneet epävakammaksi, työpaikat vähentyneet ja ammatit muuttuneet tai kadonneet kokonaan. Samaan aikaan parisuhteet ovat lyhentyneet, avioerot yleistyneet, sosiaaliset roolit muuttuneet ja sukupuoletkaan eivät ole enää niin yksiselitteisiä kuin ennen. (Hoikkala 1998, 138.)

Työmarkkinoilla puretaan säätelyä, työehtosopimuksia muutetaan yleisistä yrityskohtaisiksi ja työpaikkoja siirretään Kiinaan. Aikaisemmin tyypilliseksi palkkatyöksi luokiteltu miesvaltainen teollinen työ on vaihtunut naisvaltaisten palvelu-alojen huonosti palkatuiksi pätkätöiksi ilman vahvojen ammattiyhdistysliikkeiden tarjoamaa suojaa. Työsopimukset ovat muuttuneet kauppasopimuksiksi, joissa itsensä tuotteistaneet ihmiset myyvät työsuoritustaan. Työntekijät saavat yhä useammin kuulla olevansa kustannuserä, joka on uhrattava kilpailukyvyyn vuoksi. (Siltala 2004, 200-202; 209.)

Yritysten lisäksi julkinen sektori vähentää henkilöstöään jatkuvasti. Uudet työ-sopimukset ovat usein määräaikaista, jotta työntekijöistä on helppo päästä

eroon, jos rahaa heidän palkkaamiseensa ei enää seuraavana vuonna löydykään. Vuokratyövoimaa käytetään entistä enemmän, vuokratyöläisten määrä kaksinkertaistui Suomessa vuosina 2002-2005. Muutos hyvinvointivaltiosta kilpailuyhteiskuntaan näkyy selkeästi myös työn jakautumisessa. Toiset painavat 60-tuntista viikkoa ja toiset joutuvat tyytymään osa- aikaisiin ja tilapäisiin töihin. Vakituiset työsuhteet keskittyvät hyvin koulutetuille 30-50- vuotiaille (emt, 230-231).

Työvoima on yhä koulutetumpaa ja työmarkkinat entistä valikoivammat. Kuitenkin vain kaikkein korkein koulutus takaa täystyöllisyyden ja hyvät tulot. Tämäkään ei täysin päde nuorten eikä naisten osalla, joista akateemisesti koulutetuistakin joka toinen on määräaikaisessa työsuhteessa. Ammattien toimenkuviin muuttuessa ja laajentuessa ihmiseltä odotetaan valmiutta elinikäiseen oppimiseen. Kilpailu työpaikoista on kovaa. (emt, 238.)

2.2 Koulutuspoliittiset muutokset

Kansallinen koulutuspolitiikka alkoi muotoutua jo 1800-luvun loppupuolella, jolloin kansalliset koulutusinstituutiot muodostuivat. Koulutusta pidettiin ihanteena ja sen tuomaa sivistystä itseisarvona. Tämä kansallishenkinen koulutuspolitiikka, jonka suurimpana tehtävänä oli kansan sivistäminen, jatkui toiseen maailmansotaan asti. Sen jälkeen syntyneet suuret ikäluokat joutuivat tyytymään niukkaan ja riittämättömäänkin koulutukseen kansakunnan keskittyessä maan jälleenrakentamiseen. (Kauppila 2002, 8-9.)

1960-luvulla alkoi yhteiskunnallinen liikehdintä ja hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen. Koulutusjärjestelmä laajeni ja koulutuksen tehtävä muuttui sivistävästä välineellisemmäksi. Koulutuksen tarkoitus oli auttaa pärjäämään ammatissa ja rakentamaan uraa. Koulutus oli myös keino tavoitella sosiaalista nousua. (Kauppila 2002, 11.) 1970-luvun hyvinvointivaltion kasvateille koulutus ei ole enää ollut ihanne tai väline vaan itsestäänselvyys. Peruskoulu toi mukanaan oppivelvollisuuden ja myös takasi kaikille oikeuden ilmaiseen koulutukseen. 1980-luvulla ajan hengen mukaisesti myös koulutuspolitiikkaa alkoi leimata kil-

pailukyky ja kouluista alettiin puhua palvelujen tarjoajina. Yksilöllisyys muuttui tavoiteltavaksi ominaisuudeksi aiemman tasa-arvoisuuden sijaan.

Koulutuspolitiikka siirtyi muun maailman mukana markkina-ajatteluun. 1990-luvulla alettiin kutsua koulutuspalvelujen käyttäjiä asiakkaiksi. Koulutustarjonta monipuolistui, yksilön omia valintoja ja itseohjautuvuutta alettiin korostaa ja koulutusjärjestelmä laajeni kattamaan kaikki ikäluokat. Elinikäisestä oppimisesta tuli kansalaisen oikeus ja myös velvollisuus, jos hän aikoi pysyä mukana muuttuvan maailman kiihtyvässä kilpailussa. (Kauppila 2002, 11-12.)

1990-luvun koulutus uudistukset ja sen mukanaan tuomat mallit elinikäisestä oppimisesta ja kouluttautumistarpeesta ovat osa muuttunutta ajattelua aikuisuudesta ja aikuistumisesta. Aikuistumisen käsite on muuttunut epäselväksi ja tavoitteena onkin ikuinen nuoruus. Elämä ei ole enää niin ennustettavaa. Hyvä koulutus ei välttämättä takaa työpaikkaa, pätkätyöt yleistyvät ja elämä on epävarmempaa kuin aiemmin. (Hoikkala 1998, 140.; Suikkanen, Linnakangas & Karjalainen 1999, 72.) Vähäisestä koulutetulla voi työttömyyden yllättäessä olla vaikeaa löytää uusi työpaikka. Yksi nuoruudessa hankittu ammatti ei enää välttämättä takaakaan työpaikkaa loppuelämäksi (Suikkanen, Linnakangas & Karjalainen 1999, 50).

Koulutus ei takaa ainoastaan ammatillista uraa vaan se on myös keino säilyttää asemansa työmarkkinoilla. Työuralla eteneminen ei myöskään merkitse vain turvattua toimeentuloa; se määrittelee yksilön sosiaalisen statuksen ja identiteetin. (Kasvio 1994, 111.; Houtsonen, Kauppila & Komonen 2000, 86.) Koulutuksen merkitys näkyy myös yleisen elämänkulun sujuvuudessa ja sopeutumisessa sen muuttuviin tilanteisiin. Koulutus ei enää kuulu vain nuoruuteen. Monet keski-ikäiset ja iäkkäämmätkin joutuvat varautumaan ammatinvaihtoon, jos työpaikkaa ei löydy. (Suikkanen, Linnakangas & Karjalainen 1999, 45; 51.)

Lisääntynyt epävarmuus työmarkkinoilla on johtanut siihen, että koulutus on välttämätöntä. Ilman koulutusta on vaikea sijoittua työmarkkinoille. Koulutus ei ole enää vain sosiaalisen nousun väline, vaan sen myötä saavutettu osaaminen määrittää keskeisesti yksilön elämää. (Suikkanen, Linnakangas & Karjalainen

1999, 83.) Nykyaikaisen ihmisen pitäisi olla supersuorittaja, joka tulostavasti tekee aina oikean siirron, valitsee oikeat koulutukset ja suoriutuu elämästään voittajana. Muuten ihminen saattaa muuttua yhteiskuntakelpoisesta yksilöstä tarpeettomaksi. Jos haluaa menestyä työelämässä, on tehtävä nopeita siirtoja koulutusvalinnoissa ja vaihdettava jatkuvasti työpaikkaa. Muuten voi pudota kyydistä ja olla vaarassa syrjäytyä. (Houtsonen, Kauppila & Komonen 2000, 99; 102-103.)

2.3 Kulttuurialan koulutus ja työllistyminen

Ennen kuin kulttuurituottajakoulutus alkoi, koulutettiin kulttuurisihteereitä erityisesti kuntien palvelukseen. Kulttuurisektori organisoitiin 1970-luvulla, jonka tuloksia olivat mm. kulttuuriministerin virka, taiteen keskustoimikunta, kulttuurimääräraha, kuntien kulttuurilautakunnat, läänintaiteilijat jne. Kulttuurisihteereitä tarvittiin ammattilaisiksi hallinnoimaan ja toteuttamaan kuntien kulttuuritoimintaa. (Halonen 2004, 5.)

Kulttuurisihteerien koulutusta uudistettiin 90-luvun aikana, samaan aikaan kun kuntien kulttuurisihteerien virkoja lakkautettiin ja toimintaa ulkoistettiin. 1990-luvulla kulttuurisihteerien viroista lakkautettiin jopa joka kolmas. Kuntien virkaluetteloihin ilmestyi kuitenkin samalla useita uusia kulttuurialan nimikkeitä, mm. kulttuuriohjaaja-tuottaja, musiikkituottaja ja vapaa-aikapalveluiden tuottaja. (Halonen 2004, 15-16.)

Koulutussektorilla kulttuurisihteerien tutkintoa kehitettiin vuonna 1996 kulttuuriohjaajan tutkinnoksi. Opetussuunnitelma ei juuri muuttunut, mutta haluttiin löytää titteli, joka kuvaisi kunnallisia virkoja laajempaa toimikenttää. Kulttuuriohjaajien koulutus oli kuitenkin lyhytikäinen, sillä jo 1998 koettiin seuraava laaja tutkintouudistus, kun ammattikorkeakoulusektori syntyi. Kulttuurisihteerien koulutus lakkautettiin kokonaan 1990-luvun lopussa ja tilalle tuli uusien ammattikorkeakoulujen mukana kulttuurituottajien koulutus. (emt, 4.)

Uudet ammattikorkeakoulut asettuivat hierarkiassa opistojen ja yliopistojen välimaastoon. Ammattikorkeakouluopetusta suunniteltaessa haettiin toimivampaa suhdetta työelämään kuin mitä yliopistojen tai opistojen koulutus perinteisesti oli ollut. Ammattikorkeakoulujen opetus määriteltiin käytännönläheisemmäksi ja vähemmän teoreettiseksi ja tieteelliseksi kuin yliopistoilla. Keskeistä ammattikorkeakoulun toiminta-ajatuksessa olivat mm. koulutuksen laatu ja kilpailukyky sekä kansainvälistyminen ja korkea teknologinen osaaminen. (Honkanen & Ahola 2003, 20-21.)

Useat ammattikorkeakoulut ottivat ohjelmiinsa kulttuurituotannon koulutusta. Toiset suuntautuivat enemmän julkiselle sektorille tarvittavien tuottajien koulutukseen ja toiset voimakkaammin yksityissektorin tarpeita tyydyttämään. Kulttuurituottajia koulutettiin alusta saakka nuorten koulutuksen lisäksi myös aikuis-koulutuksena. HUMAKissa koulutusohjelma oli vuoteen 2005 saakka nimellä kulttuuripalvelujen koulutusohjelma. Vuonna 2004 kulttuurituottaja (AMK) titteliin johtava koulutus standardoitiin 160 opintoviikon laajuiseksi. (Halonen 2004, 17.) Opintopisteisiin siirryttiin vuonna 2005 ja laajuus muuttui 240 opintopisteeksi.

Vuonna 2004 valmistuneen Katri Halosen tutkimuksen mukaan useimmilla valmistuneista kulttuurituottajista oli työpaikka tiedossa jo opiskelujen loppuvaiheessa (Halonen 2004, 25). Etenkin Humakin aikuislinjan opiskelijat tekivät opintoja työnsä ohessa ja jatkoivat usein samassa työpaikassa työnsä jälkeen. Suurin osa valmistuneista löysi työpaikan työharjoittelujen ja projektien avulla, mutta saadut työtilaisuudet olivat useimmiten lyhyitä ja projektiluontoisia. Vakiintunut työpaikka löytyi usein vasta pidemmän ajan kuluessa. (emt, 26-27.)

HUMAKin lehtori-tutkija Elina Nikoskinen on juuri saanut valmiiksi kattavan tutkimuksen: "Kulttuurituottajana työelämään. Kulttuurituottajien (AMK) työelämään sijoittuminen, koulutuskokemukset ja jatko-opintosuunnitelmat." Tutkimus on selvitys HUMAKista vuoden 2008 loppuun mennessä valmistuneiden kulttuurituottajien työllistymisestä. Tutkimus julkaistaan myöhemmin tänä vuonna.

Tutkimuksen kohdejoukko oli kaikki vuosina 1998-2008 HUMAKista valmistunutta kulttuurituottajaa. Heitä on yhteensä 511 ja Nikoskinen tavoitti heistä 458.

Heille kaikille lähetettiin kyselylomake. 224 henkilöä palautti lomakkeen. Vastanneista naisia oli 194 ja miehiä 30. Heistä aikuiskoulutuksesta valmistuneita oli 24,8 % eli 55 henkilöä, naisia 51 ja miehiä 4.

Opiskelemaan tullessaan nuorilla oli kulttuurialan tai siihen läheisesti liittyviä töitä noin 40 prosentilla vastaajista, aikuiskoulutuksen suorittaneista 89 prosenttia oli tehnyt kulttuuriin liittyvää työtä. 2009 keväällä kulttuurituottajista 74,8 % ilmoitti olevansa palkkatyössä, työttömänä oli 5,4 %. Aikuisista työttömänä ei ollut yksikään. Työttömyysprosentti on pienempi kuin aikaisemmassa selvityksessä (Kalhama 2006), jolloin työttömyysprosentti oli 13.

Vastaajilta kysyttiin, mikä heidän ensimmäisen työsuhteensa ammattinimike oli. Nimikkeitä ilmoitettiin 132 erilaista. Ensimmäiseen työpaikkaansa valmistuneet olivat useimmiten päässeet suhteiden ja verkostojen avulla. Noin neljännes vastaajista oli työllistynyt työoppimisten avulla. Työoppiminen edisti pääasiassa nuorten työllistymistä. Valmistumisen aikaan työpaikan oli löytänyt jo yli puolet vastaajista ja puolen vuoden sisällä töitä löysi 19 %. Aikuisilla tilanne oli vielä parempi. Valmistuessaan heistä 80 % oli jo töissä. Lähes puolet heistä oli samassa työpaikassa yhä keväällä 2009, mutta yli puolet heistäkin oli vaihtanut työpaikkaa valmistumisen jälkeen.

Lähes 30 % vastaajista ilmoitti olevansa kolmannella sektorilla töissä, 26 % oli yksityisellä sektorilla ja 24,5 % oli kunnan palveluksessa. Luvut ovat muuttuneet Kalhaman vuonna 2006 tehdystä selvityksestä. Kolmannen sektorin ja kuntien osuus työllistäjinä on hieman pudonnut, kun taas yksityisen sektorin osuus on kasvanut. Freelancereiden määrä on pudonnut 7 prosentista 5 prosenttiin. Työantajista suurin ryhmä oli kulttuurialan työnantajat. Seuraavaksi suurimmat ryhmät olivat koulutuksen alan ja terveys- ja sosiaalipalvelualan työnantajat.

Työttömänä vuonna 2009 oli vain 5,4 % vastaajista, mutta kaikista vastaajista melkein 53 % ilmoitti olleensa jossain vaiheessa työttömänä. Keskimäärin työttömänä oli oltu kaksi kertaa ja työttömyysjakson keskipituus oli noin 7,5 kuukautta. Nuorten ja aikuiskoulutuksesta valmistuneiden välillä eikä miesten ja naisten välillä ollut tilastollista eroa. Suurin syy työttömyyteen vastaajien mieles-

tä oli työmarkkinoiden toimimattomuus ja määräaikaisten ja projektiluonteisten työsuhteiden suuri määrä. Toinen suuri syy oli kulttuurialan pienuus ja suuri kilpailu avoimista paikoista. Henkilökohtaisiakin syitä työttömyydelle löydettiin. Verkostojen puute ja muutto uudelle paikkakunnalle mainittiin. Suurimmaksi luokaksi henkilökohtaisista syistä nousi kuitenkin maininnat, joissa kerrottiin että työtä ei vain löytynyt, vaikka kuinka aktiivisesti niitä etsi. Syytä tilanteeseen vastaajat eivät osanneet sanoa.

Aikuiskoulutuksen käyneiltä kysyttiin miten koulutus vaikutti työuralla etenemiseen tai työssä kehittymiseen. Vastaajista 32 piti työssä kehittymistä koulutuksen suurimpana antina. Työuralla etenemiseen useimpien mielestä koulutus ei vaikuttanut, mutta muodollista pätevyyttä muutama piti selkeänä etuna työnhaun näkökulmasta katsottuna. Oman tutkimukseni tulokset näyttävät olevan samansuuntaiset Nikoskisen tutkimuksen kanssa. Haastateltavistani yksikään ei ole työtön ja he työskentelevät pääasiassa kulttuurialalla, kaikki eri ammatinimikkeillä ja vain yksi heistä on titteliltään tuottaja. Silti kahdeksan kymmenestä tuntee tekevänsä kulttuurituottajan koulutusta vastaavaa työtä.

2.4 Elämänkaaripsykologinen näkökulma

Ensimmäisen ammattini Steiner-koulun luokanopettajan koulutukseen kuuluivat elämänkaaripsykologian opinnot, olihan yksi opettajistamme Tony Dunderfelt, elämänkaaripsykologian ehkä näkyvin edustaja Suomessa. Aihe kiinnosti minua suuresti, vaikka olin niihin aikoihin vasta parikymppinen heitukka. Ajatus siitä, että ihminen kehittyy koko elämänsä ajan, kuulosti järkeenkäyvältä ja tuki jo itse aiemmin tekemiäni havaintoja. Olin huomannut ihmisten tekevän suuria muutoksia elämässään usein tietyissä ikävaiheissa. Samaa havainnointia olen jatkanut sen jälkeenkin, erittäin epätieteellisesti tosin.

Olin opiskeluaikanani vuosikurssini nuorimpia ja opettajamme tekivät meille useaan kertaan selväksi, että he olisivat halunneet opiskelijoiksi mieluummin hieman vanhempia ihmisiä, mutta vanhempia hakijoita ei ollut tarpeeksi. Opettajakoulutukseen haluttiin ihmisiä, joilla oli jo elämäkokemusta ja sen mukanaan

tuomaa auktoriteettia ja uskoa itseensä ja omiin arvoihinsa. Elämänkaaripsykologian mukaan ihminen vasta 27-30 ikävuoden tienoilla alkaa tiedostaa mitkä hänen oikeat elämänarvonsa ja kiinnostuksen kohteensa ovat. (Dunderfelt 1993, 103.) 28. vuoden siirtymävaiheessa ihmiset usein avioituvat tai eroavat, vaihtavat alaa, muuttavat tai tekevät lapsen. 28-30 vuoden ikäisenä nuoruus jää taakse ja aikuisuus alkaa.

Toinen suuri siirtymävaihe elämänkaaripsykologien mukaan tapahtuu 40. ikävuotta lähestyessä. Silloin useille tulee sisäinen paine muuttaa elämäänsä ja tehdä vihdoinkin niitä asioita, joita on aina haaveillut tekevänsä. Ihminen katsoo taakseen ja miettii, ovatko hänen tähän mennessä tekemänsä ratkaisut hänen omiaan vai onko hän toteuttanut esim. vanhempiansa tai yhteiskunnan toiveita. (emt, s. 131-132.) Nuoruuden haaveet ja ihanteet tulevat uudelleen punnittavaksi. Nelikymppiset haluavat myös usein todistaa itselleen, että he voivat vielä oppia jotakin uutta ja muuttaa elämänsä suuntaa.

Elämänkaaripsykologit ovat ainakin minun suhteeni olleet oikeassa. Minä en kaksikymppisenä vielä tiennyt millaista työtä haluan tehdä. Vasta 28-vuotiaana ja juuri avioeron läpikäyneenä oivalsin haluavani kulttuurialalle. Olin 30 kun pääsin opiskelemaan kulttuuriohjaajaksi. 38-vuotiaana, erään määräaikaisen työsuhteen päätyttyä, toteutin pitkäaikaisen haaveeni ja muutin ulkomaille töihin. 40-vuotiaana sain lapsen ja 41-vuotiaana tunsin taas tarvetta opiskella lisää. Olen itse ainakin tähän saakka ollut täydellinen esimerkki aikuisiän eri herkkyysvaiheissa tehdyistä suurista ratkaisuista.

3 TUTKIMUSPROSESSI

3.1 Tutkimuskysymykset ja haastateltavat

Tutkimusmetodinä olen käyttänyt teemahaastattelua eli puolistrukturoitua haastattelua. Valitsin metodiksi teemahaastattelun, koska se antaa enemmän vapauksia tulkintaan sekä haastattelijalle että haastateltavalle kuin strukturoitu loma-

kehaastattelu. Haastateltavien omat tulkinnat elämänsäkulusta ja opiskelusta saivat näin paremmin tilaa. Kvalitatiivinen tutkimus sopi aiheeseeni parhaiten, koska jokainen haastateltavani oli ainutlaatuinen ja haastatteluissa korostuivat eri seikat. Oli myös tärkeää, että tutkimustapa on joustava, koska haastateltavat poikkesivat niin paljon toisistaan ja suunnitelmani muuttuivat tutkimuksen edetessä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 160.)

Halusin lähestyä sähköpostitse kaikkien HUMAKin kulttuurituotannon kampusten aikuiskoulutuslinjoilta vuosina 2000-2009 valmistuneita alan vaihtajia. Alan vaihtajiksi laskin ne opiskelijat, joiden opintokorteissa pohjakoulutukseksi oli merkitty joku muu kuin kulttuurialan ammatti. Ihan kaikkien opintokorteissa ei ollut merkintää aiemmasta pohjakoulutuksesta eli osa potentiaalisista haastateltavista jäi varmasti tutkimuksen ulkopuolelle. Valmistuneita alan vaihtajia löysin lopulta 72. Kaikkia en saanut kiinni, koska monien yhteystiedot olivat jo vanhentuneet. Onnistuin lopulta lähettämään haastattelupyynnön 42 henkilölle. 20 ei vastannut sähköpostiini lainkaan, 10 ilmoitti, että he eivät tunteneet itseään alanvaihtajiksi eivätkä siksi kuuluneet kohderyhmääni ja 12 suostui haastateltavaksi. Kaikkien heistä kanssa aikatauluja ei kuitenkaan saatu sopimaan ja loppujen lopuksi haastattelin yhteensä 10 henkilöä.

Kysyin kaikilta haastateltavilta samat kysymykset, mutta haastattelun kuluessa saatoin muuttaa kysymysten järjestystä ja tarttua kiinni kiinnostaviin kommentteihin, joita haastateltavat sanoivat.

Kysymyksiä oli yhteensä 21. Jaoin ne kolmeen teemaan:

1. Aika ennen opiskelua HUMAKissa
2. Opiskeluaika HUMAKissa
3. Aika HUMAKista valmistumisen jälkeen.

Haastattelut tehtiin eri paikoissa, useimmat haastattelin heidän työpaikoillaan, muutaman kahvilassa ja kolme kauempana asuvaa jouduin haastattelemaan puhelimitse. Haastattelut kestivät 15 minuutista 1,5 tuntiin. Haastattelut olivat pääasiassa hyvin vapautuneita tilanteita ja keskustelut johtivat usein kysymysten ulkopuolelle, kulttuurialaan, alanvaihtoon ja elämänsäkulkuun liittyviin asioihin

laajemminkin. Haastateltavat ottivat usein esiin myös sellaisia asioita, joita en itse ymmärtänyt kysyä.

Haastattelut olivat aina mukavia ja mielenkiintoisia tilanteita. Haastateltavat olivat mielellään avuksi ja solidaarisia tulevaa tuottajakollegaa kohtaan. Moni kertoi itsekin tehneensä opinnäytetyönään haastattelututkimuksen. Keskustelut rönsysivät usein pitkään myös varsinaisen haastattelun loputtua, erityisesti silloin, kun haastattelu tapahtui haastateltavan työpaikalla. Ihmiset kertoivat mielellään työstään ja esittelivät työpaikkojaan. Oli hienoa nähdä miten erilaisiin paikkoihin kulttuurituottajat voivat samalla koulutuksella päätyä.

4 HAASTATTELUT

4.1 Haastateltavien taustat

Ensimmäiset seitsemän kysymystä kartoittivat vastaajien iät ja asuinkunnat sekä heidän aikaisemman koulutuksensa ja työkokemuksensa. Kysyin miksi ja millaisessa elämäntilanteessa he halusivat vaihtaa alaa ja miksi nimenomaan kulttuurituottajaksi. Kysyin myös hakivatko he monta kertaa ja muuallekin kuin HUMAKiin.

Haastateltavia oli 10, joista 9 oli naisia ja 1 mies. Iältään naiset olivat 35-62-vuotiaita, mies oli 34-vuotias. 4 heistä asui Helsingissä, 1 Espoossa, 1 Porvoossa, 1 Tampereella, 1 Lempäälässä, 1 Seinäjoella ja 1 Luumäellä.

Haastateltavilla oli kaikilla erilainen tausta mutta yhteneväisyyksiäkin löytyi. Kahdella haastatellulla oli akateeminen tutkinto, toinen oli opiskellut pääaineenaan kirjallisuutta, toinen etnomusikologiaa. Kirjallisuutta opiskellut oli kuitenkin koko ikänsä työskennellyt kaupallisella alalla ja matkailualalla. Etnomusikologiaa opiskellut oli maisteriksi valmistuttuaan hankkinut huonon työllisyystilanteen vuoksi myös tradenomin koulutuksen ja työskennellyt pääasiassa julkishallinnossa.

Kaksi haastateltavaa oli siirtynyt kulttuurialalle nuorisotyön puolelta. Toinen oli koulutukseltaan nuorisotoiminnan ohjaaja, joka oli työskennellyt kuntoutumiskeskuksessa vapaa-ajan ohjaajana. Toinen oli koulutukseltaan nuorisosihteeri, joka oli nuorisotyön lisäksi toiminut majoitus- ja matkailualalla.

Neljä haastateltavista oli koulutukseltaan merkonomeja. Heidän työkokemuksensa olivat talous- ja henkilöstöhallinnosta, markkinoinnista ja erilaisista toimituksista. Yhdellä merkonomeista oli lisäksi SKY-kosmetologin ja mainospiirtäjän tutkinnot. Hän oli työkseen tehnyt mainospiirtäjän työn lisäksi kansanedustajan avustajan töitä.

Yksi haastatelluista oli ammatiltaan alun perin ompelija ja kutoja. Sen jälkeen hän oli vielä suorittanut kudonta-alan suunnittelijan tutkinnon käsi- ja taideteollisuusopistossa. Hän oli työskennellyt käsityöalan neuvojana lähes 20 vuotta. Yksi haastatelluista oli syntynyt Neuvostoliitossa, josta 18-vuotiaana muutti Suomeen. Hän oli opiskellut kuoronjohtoa musiikkikorkeakoulussa Moskovassa ja jatkoi laulun opiskelua Suomessa. Työkseen hän oli toiminut kehitysvammaisten hoitajana ja yksityisyrittäjänä ja järjestänyt laulukursseja.

Haastateltavat olivat HUMAKin aloittaessaan iältään 27-54-vuotiaita: yksi oli 27-vuotias, yksi 30-vuotias, kaksi 32-vuotiasta, yksi 33-vuotias, yksi 34-vuotias, kolme 40-vuotiasta ja yksi 54-vuotias.

Moni kertoi päättäneensä vaihtaa alaa, koska heille oli tullut tarve löytää elämäleen uusi suunta. Osalla haastatelluista oli pitkä työkokemus samassa paikassa. Heistä osa totesi leipääntyneensä työhönsä ja halunneensa jotakin uutta. Toisilla työkokemus oli taas ollut pätkätyömaista ja pirstaleista. Useimmat sanoivat, että kulttuuri oli aina kuulunut heidän elämäänsä harrastusten muodossa. He halusivat päästä tekemään sellaista työtä, jonka sisältö kiinnosti heitä. Kulttuurialalle vaihtaminen oli kaikille pidemmän prosessin tulos. Moni heistä myös totesi, että he halusivat näyttää itselleen kykenevänsä vielä opiskelemaan.

"Olin silloin vähän yli 40. Joku ikäkriisi menossa silloin, että halusin itelle todistaa että vielä pystyn opiskelemaan tällasta jotain uutta."

Useimmat olivat alkaneet suunnitella alanvaihtoa jo muutamaa vuotta ennen HUMAKiin hakeutumistaan. Yksi kävi ensin Teatterikorkeakoulun järjestämän Tuottamisen ABC -kurssin. Kaksi haastatelluista oli käynyt ennen HUMAKiin hakeutumistaan yrittäjäkurssin.

"Sitten mulla syntyi idea että mä perustan yrityksen ja mä kävin yrittäjäkursseilla ja perustin sen yrityksen. Yrityksessä oli pääajatuk-sena, että joskus sen kautta voisi tehdä jotain ohjelmatuotantotyyp-pistä. Siinä vaiheessa mulla oli vielä niin paljon aikuisopetushom-mia, että kehittely jäi. Sitten huomasin että omat kokemukseni ei riit-tä toimimaan tuottajana. Siinä vaiheessa HUMAKissa oli semmo-set erikoistumisopinnot, joita mainostettiin Hesarissa ja ne oli pro-jektiosaamisen ja kunnallishallinnon erikoistumisopinnot. Opettaja suositteli, että haen HUMAKin kulttuurituottajan aikuisopintolinjalle, johon oli kaiken lisäksi mahdollista ottaa mun kuoronjohto-opinnot pohjaksi. Sinne mä sitten hain ja se oli aika täsmäpaketti mulle."

Erityisesti merkonomit korostivat sitä, että he halusivat työlleen mielekkäämpää sisältöä:

"Siinä vaiheessa mietin että pitää löytää elämään joku uusi suunta ja menin työvoimatoimistoon ammatinvalintapsykologille. Hän sitten näiden testien kanssa totesi, että kulttuuriala olis mulle se täydelli-nen. Menin työkokeiluun Lenin-museoon ja siitä työkokeilusta tuli kolmen vuoden pesti sitten loppujen lopuksi. Sen jälkeen mulle oli ihan päivänselvää että mun pitää saada sen alan koulutusta, koska ei sinne muuten pysty työllistymään vakituisesti. Mulla aikasempaa työkokemusta oli niinku jostain puufirman toimistosta ja tämmöses-tä niin jotenkin sillä työllä ei ollut mitään merkitystä. Se ei merkinnyt mulle itelleni mitään. Sit sen työkokeilun jälkeen huomasin, et se kulttuuriala tuntuu tärkeältä ja mä arvostan sitä ite. Se oli niinku ai-noo mahollinen valinta sitten."

Monimuotokoulutus oli monelle syy, miksi he hakeutuivat opiskelemaan. Pidet-tiin tärkeänä, että opiskelun pystyi suorittamaan oman työn, asuntolainojen maksun ja muun elämän ohessa.

"Ehkä se että ihminen jolla oli 5 lasta, joka oli eronnut ja elämä oli kaoottista, niin 24 tuntia päivässä piti tehdä jotain. Kaikki kun tein kotona niin mulle sopii parhaiten sellaset opiskelut, jossa ei tarvii ol-la kaheksasta neljään koulussa. Siihen se meni jotenkin jatkoksi."

Eräs haastateltava totesi, että hän vuosien kovassa bisneksessä työskentelyn jälkeen hakeutui tiedostamattaan takaisin sinne mistä oli lähtenytkin, kulttuuriin

ja humanistiselle alalle. Useimmat tunsivat tehneensä tuottajan työtä jo aiemmissa työpaikoissaan ja halusivat koulutukseen, joka vastaisi heidän osaamistaan. Kaikki olivat olleet tekemisissä erilaisten hankkeiden ja tapahtumien järjestelyjen kanssa, useimmilla oli jo kokemusta myös markkinoinnista ja tiedottamisesta.

"Toi monimuoto-opiskelu sopi mulle, koska mä katsoin että mulla oli jo kaikki tuottajan osa-alueet hallussa. Mä olin ammattitiedottaja, sitä tarvitaan tuottajan työssä. Sitten oon suorittanut paljon markkinointi-instituutissa työn ohella ja bisnestä opiskelin. Tavallaan mulla oli kaikki alueet jo hallussa mutta se substanssi sitä puuttui. Mehän tehtiin ihan samanlaisia projekteja bisneksessä, erilaisia tapahtumia oon tehnyt aina eli tuottajan hommia oon tehnyt aina. Erilaisia oheishjelmia asiakkaille."

Korostettiin sitä, että haluttiin saada tutkinto, joka vastaa omaa osaamista mutta myös sitä, että kulttuuriala kiinnosti nimenomaan sisältönsä puolesta.

"Toisaalta se johdon sihteerinä oleminenkin oli aika paljon tällasta tapahtumatuottamista. Sehän on sitä että järjestää kaikkee ja hoitaa hirveesti asioita, mutta sinällään ei oo niinku vastuussa mistään, että kulttuurituottajana ois enemmän ollut tällasta vastuutakin. Pikkasen siis niinku samaa hommaa kuin ennenkin mutta sisältö olis ollut mielenkiintoisempaa kuin valtionhallinto!"

Joidenkin mielestä kulttuurituottajan koulutus oli ainoa vaihtoehto, koska muu koulutustarjonta ei vastannut omia tarpeita. Tuottajan koulutus koettiin hyvänä tapana yhdistää omat työkokemukset ja osaaminen yhden tutkinnon alle. Yksi haastateltava ei enää kunnolla muistanut miksi oli HUMAKiin hakeutunut:

"Se oli riittävän väljä. Se oli mun mielestä hyvää. Ehkä mä aattelin vaan käydä koittamassa, koska piti jotain lukemista keksiä. Ehkä siinä ei sen kummempaa ollut. Oon enemmän urheilu- kun kulttuurihminen."

Eräs haastateltava tunsu palanneensa takaisin juurilleen.

"Se oli ollut tavallaan niinku aina takaraivossa, joskus peruskoulun jälkeen kun katto noita opiskelupaikkoja niin silloin Joutsenossa toi koulutus oli kulttuurisihteerinimellä ja se oli niinku yhtenä vaihtoehtona. Mut jostain syystä en silloin päätenyt hakemaan sinne. Toiseksi kaikki harrastukset ja mielenkiinto on aika paljon näitä kulttuuripuolen juttuja. Kun mie näin täällä meidän kirjastossa pöy-

dällä esitteitä, joissa luki että täällä Joutsenossa Humakissa alkaa kulttuurituottajan muuntokoulutus niin se niinku kerralla tärähti, että toi on nyt se juttu."

Kaikki pääsivät ensimmäisellä kerralla opiskelemaan ja kukaan haastatelluista ei hakenut muualle kuin HUMAKiin.

4.2 Opiskeluaika HUMAKissa

Kysyin haastateltavilta millaista heidän opiskeluaikansa oli, olivatko he voineet hyödyntää aiempaa työkokemustaan opiskeluaikana ja kuinka helppoa opintojen järjestäminen heille oli ollut. Tiedustelin tehtiinkö heille henkilökohtainen opintosuunnitelma HOPS, mikä heidän opintojensa laajuus oli ja olivatko he olleet työharjoittelussa. Kysyin mitkä kurssit heidän mielestään olivat parhaita ja mitkä huonompia ja jäivät he kaipaamaan jotain kursseja. Lopuksi kysyin vastako koulutus kokonaisuudessaan heidän odotuksiaan.

Opiskeluaika oli pääsääntöisesti ollut kaikille suhteellisen helppoa. Haastatellut suorittivat opintojensa hyvin erilaisilla tavoilla ja tahdilla. Yksi haastatelluista, joka opiskeli vuosina 2003-2005 suoritti koko tutkinnon esseitä kirjoittaen eikä juuri muistanut edes käyneensä kampuksella.

"Ei se vaikeaa sinänsä ollut. Mä suoritin esseinä kaikki tentit eli mä en juuri käynyt siellä. Taloushallintoa mä oisin halunnut opiskella, mut sinne mä en päässyt koska se oli päiväkurssina ja mä asun Porvoossa. En olis voinut päivittäin käydä siellä. Kyl mä vähän koin keppoiseksi sen opiskelun. Et mitä mä osaan nyt sen opiskelun jälkeen mitä mä en ennen osannut, niin sitä mä en osaa sanoa. Mä olisin kaivannut enemmän sitä kulltuurisubstanssia sinne, tietoa eri kulttuurialueista. Manageroinnista ja tämmösestä olis ollut kiva. Se oli muistaakseni ensimmäisiä kursseja. Työlästähän se oli, ne esseet oli todella työläitä. Jos et sä osaa hyvin kirjoittaa niin kyllä siellä vaikeeta on olla. Jos siis esseenä teet ne."

Useimmat olivat tyytyväisiä opiskeluaikansa järjestämiseen. Viikonloppuihin sijoittuvia lähiopetusjaksoja pidettiin hyvinä, useimpien työpaikoilla joustettiin, että opiskelijat pääsivät luennoille myös työaikana. Yksi haastatelluista oli pitänyt työstään vuorotteluvapaata kolme kuukautta ja suorittanut sinä aikana työs-

säöppimisjakson. Kolme haastateltavaa teki sellaista työtä, jossa sai itse määrittellä työaikansa, jolloin opiskelun ja työn yhteensovittaminen ei tuottanut vaikeuksia. Omaa motivaatiota opiskelemiseen pidettiin yleisesti hyvänä:

"Minä koin sen ainakin niin ettei miulla ollut mitään vaikeuksia. Työn ohessa kun opiskeli ja kun on perhettä niin se onnistu, kun opiskeli tässä lähellä. Olin hirveen motivoitunut siihen opiskeluun ja oon aina ollut sitä mieltä, et jos jostakin tykkää niin sille löytää sitä aikaa."

Osa oli opiskellut jo aikaisemmin työn ohessa, yrittäjäkursseilla ja avoimessa yliopistossa, joten he olivat osanneet varautua suureen työmäärään. Toisille opiskelujen aloittaminen tuotti enemmän vaikeuksia kuin toisille.

"Se oli aika hurjaa aikaa, koska tosiaan kävin päivätöissä ja mulla oli myös oma firma ja sit me rakennettiin meidän kellaria samaan aikaan ja sit oli se opiskelu niin mä en hirveesti muista mitään niistä ajoista, muuta kuin sen että mä viihdyin siellä Korpilahella tosi hyvin. Opiskelu tuntu mielekkäältä, vaikka se aluks tuntui tosi kaoottiselta ja semmoselta, että siitä ei saa mitään otetta. Sit kuitenkin se selkiytyi ja ne toimintatavat omaksuin. Se oli sitten helppoo ja mielekästä, tykkäsin tosi paljon."

Venäjältä muuttaneelle koko erilainen tapa opiskella oli yllätys:

"Se oli aika itsenäistä opiskelua eli se oli ainakin alussa aika haasteellista, koska opiskelu johon olin tottunut Venäjällä oli hyvin kurinalaista ja jokapäiväistä ja tavallaan jatkuvasti omien kykyjen ja voimien ylärajoilla. Tässä mä koin alussa olevani ihan tyhjän päällä, piti itse luoda kaikki aikataulut, hankkia kirjat. Ei tarvinnut fyysisesti käydä koulussa kuin pari kertaa vuodessa kontaktiopetuksessa tai puhumassa opettajien kanssa opinnäytetyöstä tai muusta sellaisesta. Lähes kaikki voi tehdä käymättä koulussa ja se oli semmonen haaste, josta mä luulin että selviydyin. Auttoi myös että asuin lähellä. Koin sen myös inhimillisenä, että Kauniaisten opettajilla oli aina aikaa keskustella. Talolla ei ollut semmoisen ison talon jäykkää organisaatiota."

Yksi haastatelluista tunsu olleensa eksyksissä:

"Kyllä siinä hirveen yksin jäi, se oli suurin puutos siinä. Sähköinen maailma ei ollut silloin vielä niin lyönyt läpi eli sähköisesti oli tarkoitus olla kontaktissa, mut mulle se oli vierasta ja tunsin jääväni ypyöyksin. Kaikki hajaantui tekemään omaa hopsiansa eikä me tarvattu ehkä kuin kerran kuukaudessa. Oisin kaivannut enemmän, että olis ollut joku tukihenkilö tai tuutori, kenen puoleen kääntyä. Tar-

jontaa ei ollut niin paljon, koska siinä oli paljon pakollisia aineita, niinkuin kulttuuritietous, jota piti suorittaa kirjatentteinä. Sieltä sai valkkailla kirjan sieltä toisen täältä. Ei siinä kyllä taidot kasvanut. Mustakin tuntui että näin porukan silloin alussa vaan, mutta en enää sen jälkeen kertaakaan. Loppupäässä oli opinnäytetyöseminareja mutta silloinkin meitä oli tosi vähän."

Kaikille tehtiin henkilökohtainen opintosuunnitelma. Haastateltavista kuusi ei suorittanut työharjoittelua lainkaan. He suorittivat eri teemoja ja projekteja työpaikoillaan tai saivat korvattua aiemmalla työkokemuksellaan pakollisen työharjoittelun. Neljä haastateltavaa oli ollut työharjoittelussa. Yksi oli Järvenpään taidemuseossa, yksi Espoon esittävän taiteen yhdistyksessä, yksi oli useammissa paikassa ja yksi Kanneltalossa. Hänelle työharjoittelu ei ollut varsinaisesti myönteinen kokemus:

"Työssäoppimista se muistaakseni silloin oli. Olin Kanneltalossa semmosen pienen näyttelytilan näyttelyn tuottajana. Siellä oli semmonen valokuvanäyttely. Sitä sitten puuhastelin. Se oli mulle vähän yllätys kuinka pienillä rahoilla kunnallisella puolella pyöritään, kun oon tähän mennessä aina kaupallisella alalla ollut. Oli se kyllä aika ankeeta. Ei siitä kauheen ruusuinen kuva jäänyt, enempi tuli sellainen olo, että ei tää nyt kauheen kivaa oo. Ja tämmönen näyttely ei varmaan ollut heidän ykkösjuttunsa. Yritin tietysti hyödyntää sitä mitä olin tehnyt yrityspuolella. Mun ohjaaja oli mun palautteessakin maininnut, että mun pitäisi löytää enemmän keinoja, miten toimia nollabudjetilla. Se ei oo mulle koskaan auennut, että miten se on mahdollista. Tuntui, että ne työntekijät oli kauheen epämotivoituneita. Mä istuin kellaritilassa yhden graafikon kanssa, joka valitti että täällä ei koskaan saa tehdä mitään uutta, että aina pitää tehdä kaikki niinkuin ennenkin. Siitä ei kauheen houkuttelevaa kuvaa jäänyt. Mä yritin omaehtoisesti löytää jotain muita harjoittelupaikkoja, mut tuntui ettei siihen hopsiin saanut niitä oikein mahtumaan. Ihan omasta mielenkiinnostani yritin teatteri Naamio ja höyhenelle jotain keksiä, mut ne taas koki mun yritykset jotenkin liian kaupallisina. Niille hommasin bisneskontaktien kautta jonkun ilmaisen painatuksen mut ei ne silti halunnut yhteistyötä tehdä."

Haastateltava, joka oli suorittanut useita eri työharjoitteluja, oli taas erittäin tyytyväinen harjoitteluihinsa:

"Suoritin aika pitkälle työharjoitteluja eri tapahtumissa ja siitä oon tosi tyytyväinen, että tein sitä heti silloin alussa, teatterissa ja muuallakin, koska niistä mä olen sen oppini saanut. Tietysti myös ken-

tän tunteminen ja tutustuminen siihen, sitä ei muuten kuin käytännön kautta tutustu."

Haastateltavista kahdeksan oli suorittanut Kulttuuripalvelujen aikuiskoulutuksen, joka oli laajuudeltaan 60 opintopistettä. Kaksi oli suorittanut Kulttuurituotannon koulutusohjelman muuntokoulutuksen, joka oli laajuudeltaan 90-120 opintopistettä. Laajuus muuttui tutkinnon uudistuksen myötä vuonna 2005 aloittaneille. Samalla koulutusohjelman nimi muuttui. Kukaan haastateltavista ei suoralta kädeltä muistanut opintojensa laajuutta, vaan heittivät hyvinkin kaukaa haettuja arvioita. Monet eivät muistaneet myöskään minä vuonna aloittivat opiskelun ja kuinka kauan opiskelua yhteensä kesti. Yksikin muisteli käyneensä koulua kolme vuotta, vaikka selvisi opiskeluista normaalisti kahdessa vuodessa. Oikeat laajuudet olen tarkastanut haastateltavien opintokorteista. 60 opintopisteen laajuisen tutkinnon suorittaneista seitsemän oli suorittanut ylimääräisiäkin kursseja, eräs jopa yhteensä 91,50 opintopistettä. Monia sekoitti se, että opintoviikot muuttuivat opintopisteiksi kesken opiskelun.

Kymmenestä haastatellusta vain yksi sanoi, ettei hänen aiemmasta työkokemuksestaan ollut hyötyä opintojen aikana. Yhdeksän muuta totesi, että useita kursseja ei tarvinnut suorittaa, koska he olivat jo omassa työssään vastaavia asioita tehneet. He olivat tyytyväisiä siihen, että saivat valita vain niitä kursseja, joihin tarvitsivat lisäkoulutusta. Muuntokoulutuksen joustavuutta kiitettiin yleisesti. Kahdeksan oli tyytyväinen koulutukseen, kaksi ei. Tyytyväisilläkin oli kuitenkin ideoita, millaisia kursseja tarvittaisiin lisää:

"Olin tyytyväinen siihen mitä sain mutta olisin halunnut saada lisää teknistä oppia, mainospuolelta taitto-ohjelmaa sun muuta, mihin Humakilla ei ollut resursseja. Joutsenossa olis ollut päiväkurssi. Humakissa ei myöskään ollut välineistöä siihen. Niitä taitoja kaipaan edelleen."

Vuosina 2001-2003 opiskellut haastateltu oli tyytymättömin niihin kursseihin, joista useimmat myöhemmin opiskelleet olivat saaneet eniten irti.

"Mä olin työoppimisjaksoihin tosi tyytyväinen ja niitten kautta se oppiminen tapahtui. Mulla oli ihan sellasia briljantteja kursseja. Sit osa oli ihan jonninjoutavaa. Jos muistikuva on oikea, niin Humak ei juuri keskittynyt markkinointiin tai viestintään. Se sieltä ikään kuin puut-

tui, se oli ihan lapsenkengissä. Mut sen sijaan tämmöiset yleissivistävät aineet, niistä poikii ideoita kentälle. Viestintä ja markkinointi oli ihan ei- mitään. Oli kauheen kivoja luovan kirjoittamisen kursseja mutta teoreettinen puoli viestinnästä ja markkinoinnista tai ylipäänsä alan opiskeluun liittyvät teorit oli aika hataria."

Tyytyväiset korostivat kaikki sitä, kuinka on omasta itsestä kiinni, miten paljon tällaisesta koulutuksesta saa irti. Koska kaikilla oli niin erilaiset taustat, oli hyvä että kukin sai valita kursseja sen mukaan mitä tarvitsi. Monet totesivat kuitenkin, että joutuivat ottamaan niitä kursseja, joille helpoiten pääsivät. Kaikkien mielestä koulutus sopi aikuiselle ihmiselle, joka tiesi mitä halusi. Kritiikkiä tuli kurssitarjonnan suppeudesta ja pinnallisuudestakin. Myös joidenkin opettajien ammattitaidottomuus aiheutti närää.

"Sanotaan näin että sinne hakeutuu suht aikuisena ihmisenä, jolla on jo työkokemusta ja aikaisempaa opiskelua ja on hyvin tietoinen mitä hakee ja mitä sillä haluaa isona tehdä. Se mun mielestä toimi ihan ok. Talousasioita pitäis olla lisää ja niiden pitää olla räätälöidyimmät, selkeämmät ja syvällisemmät. Saman vois sanoa juridisista asioista, niitä oli liian vähän ja liian pinnallisella tasolla. Niistä ei oo jäänyt paljon mitään käteen. Sanottiin liian usein et kato finlex.fi. Olisin kaivannut opettajalta käytännöllistä ja omakohtaista kokemusta. Niin että luennot olis eläviä ja asiasta enemmän. Opettaja oli hyvä tyyppi mutta huono opettaja. Se oli myös yhteinen kurssi nuorten kanssa ja siellä opiskelijat pelas ristinollaa ja nukkui- vat. Ei varmaan opettajalle motivoivaa mut ei se silti anna anteeks sitä, että opettaja ei hoitanut hommiaan."

Tyytymättömistä haastatelluista toinen koki jääneensä liian yksin opintojensa kanssa:

"Aika kapee oli tarjonta ja opinnäytetyön ohjauksessa tapasin ohjaajaani vain kerran. Sen teko oli semmosta hakuammuntaa. Suurimman hyödyn sain siitä, että kävin itse jossain kauppakorkean kirjastossa katsomassa vanhoja graduja."

Toinen tyytymätön on opintojen lisäksi tyytymätön kulttuurituottajien tunnetta- vuuteen:

"Kyllä mä kaipasin selkeesti niitten eri kulttuurialueitten substanssietoutta. Siihen ois pitänyt liittyä ehkä, että olis tutustuttu enemmän taidelaitoksiin. Tätä tutkintoa ei kyllä tunneta. Koska niin paljon nyt huudetaan tästä luovasta viennistä, manageroinnista ja tästä tarpeesta, niin ei tiedetä, että tämmösiä ammattilaisia on. Koulunkin

pitäis tehdä paljon sen eteen, että tää tutkinto tunnettais. Pitäis hirveesti tuoda esille tätä tutkintoa. Pitäis olla joku media missä nuoret vois kertoa mitä ne osaa, mitä ne tekee ja mitä ne on saanut aikaan. Joku verkko tai lehti tai jotain. Että ne sais työtä ja itseänsä tunnetuks. Pitäis mieltää, että mille alueille tarvitaan tämmösiä ihmisiä. Kulttuuriministeriölle, ja missä ois sellasia tahoja jotka käyttäis näitä ihmisiä, jos ne tietäis niistä."

Parhaimpina ja hyödyllisimpinä kursseina pidettiin yleisesti talouden, markkinoinnin ja tiedottamisen kursseja. Silti niitäkin pidettiin turhan suppeina. Haastatellut korostivat jälleen sitä, että hyödyttömiä kursseja ei juuri ollut, koska opiskeltava kurssimäärä oli niin rajoitettu. Pientä turhautumista aiheutti mm. se, että suoritettavasta opintopistemäärästä kohtuuttoman suuren osan haukkasivat opinnäytetyö ja kulttuuritietous. Humanismi- kurssin kaksi haastatelluista luki hyödyttömien kurssien joukkoon:

"Sit oli sellanen verkkokurssi Humanismi-kurssi, koin sen suorastaan naurettavana. Se oli kun olis kirjoteltu jonnekin Miss seven-teenin keskustelupalstalle. Ei siitä kauheesti saanut irti. Metodikurssit oli tosi hyviä. Aika vaan oli niin rajallinen, että kaikesta jäi sellainen olo että hiukan pintaa raapaistiin."

Kielikursseja kiitettiin, samoin julkishallinnon kurssia ja mahdollisuutta suorittaa erilaisia teemoja omalla työpaikalla. Vaikka osaa opinnoista pidettiinkin tarpeettomana, olivat kuitenkin lähes kaikki tyytyväisiä opintoihinsa kokonaisuutena. Usean haastateltavan vastauksissa nousi esiin opiskelijatoverien merkitys opiskelussa:

"Meidän voimavara oli se aikuiskoulutusryhmä, missä kolkyt ihmistä on eri historioillansa mukana, jokaisella oma työkokemuksensa ja ne kun sai omaan käyttöönsä opiskelun myötä. Se oli semmoinen vahvuus, josta joka ikinen sanoi samalla lailla. Joo, joku portfolion laatiminen oli vähän sellasta osittain että tehdään vaan jotakin, että saa jotkut pisteet kuntoon. Se oli vähän semmosta, että tulipahan tehtyä. Mulla oli niin vähän pisteitä kerättävänä niin mulla oli alusta saakka helppoa kun tiesin mitä hain."

Kymmenestä haastatellusta ainoastaan yksi sanoi, että koulutus ei vastannut hänen odotuksiaan. Useimmat olivat sitä mieltä, että koulutus vähintäänkin osittain vastasi heidän odotuksiaan. Yhden mielestä koulutus oli jopa parempi kuin mitä hän osasi odottaa. Yleisesti koulutukseen oltiin tyytyväisiä ja sitä pidettiin

helppona. Eräs haastateltu sanoi jälkeinpäin miettineensä, että olisi kannattanut suorittaa eri kursseja kuin mitä oli suorittanut. Osa ei oikein ollut tiennyt mitä odottaa:

"Kyllä se mulle vastasi, koska mä lähdin ikään kuin nollapisteestä. Ja mä oon aina tykännyt opiskelusta ja mulla oli iso motivaatio vaihtaa alaa ja lähteä opiskelemaan. Periaatteellisesti joo vastas. En mä osannut sitten välttämättä mitään kauheesti vaatiakaan. Tietous lisääntyi koko ajan kun opiskelit, kävit työoppimisissa ja teit töitä. Siinä vaiheessa sit tiesi mitä pitäis olla, kun opiskelut loppui. Silleenhän opiskelut menee."

Erään haastatellun mielestä hän ei voinut osallistua niille kursseille, joille olisi halunnut:

"Osittain vastasi, osittain ei. Substanssi jäi puuttumaan. Mä en tarvinnut niitä kursseja joita oli tarjolla. Substanssi jäi vähille, monen opiskelukaverin kanssa on mietitty, että mitä oikein jäi käteen. Kurssit pitäis suunnitella niin että opiskelijat pääsee tunneille. Ei niitä pystynyt valitsemaan."

Yksi haastatelluista oli erittäin tyytyväinen koulutukseen, mutta olisi toivonut enemmän johtamiskoulutusta. Yksi korosti koulutuksen merkitystä työllistymisen kannalta:

"No kyllä osaltaan joo. Kyllä mun mielestä vastas. Se oli sisältöpainotteisempaa kuin mitä mun silloinen työ oli ja miten kaikki tapahtuman järjestelemiset ja muut hoidetaan niin joo, kyllä se vastasi mun aiempaa oletusta. Työllistymisen parantamiseksihan siellä moni oli kouluttautumassa. Ettei ois aina vaan pätkätöitä. Meilläkin siellä oli rakennusmestari ja yks oli valmistunut taideteollisesta ja yks oli opiskellut kirjallisuutta yliopistossa."

Ainoa haastateltu, jonka mielestä koulutus ei vastannut hänen odotuksiaan, pettyi työnsaantinäkymiin jo opiskeluaikana ja koki takaiskuja myös omalla työpäikällään. Haastateltu opiskeli Kauniaisissa vuosina 2001-2003:

"No ei se oikein ehkä vastannut. Aika nopeesti kävi selville siellä yhteisellä foorumilla päiväkouluilaistenkin puolelta, että työnsaantinäkymät oli niin heikot. Se kyllä jysäytti maan pinnalle aika ikävällä tavalla. Oli aika toivoton olo sen jälkeen, että ei tää tästä lähäkään, koska olin aika suurin odotuksin sinne mennyt. Oli sellaset odotukset että tää on mahtavaa, tätä mä haluan tehdä. Muutaman kuu- kauden jälkeen tuli jo sellainen fiilis, että käydään tää nyt sit lop-

puun mut ei tästä mulle hyötyä oo. Siellä yleisesti vaan puhuttiin et miks meitä koulutetaan noin paljon, kun ei me saada töitä. Nyt työpaikkoja on ehkä löytynytkin, kun se on tunnetumpi. Mulle se oli aika paha takaisku ja mä jotenkin lannistuin siitä. Valitettavasti mun työpaikalla mä sain myös vähän samanlaisen kohtelun. Mun työnantaja ymmärsi väärin ja ajatteli et mä oon valinnut puoleni. Olin ajatellut niin että oman työn kautta löytäisin jotain uutta, mut työnantaja koki sen niin, että mä osoitin että haluunkin tällaista ja mun urakehitys lopahti siihen."

4.3 Mitä tapahtui valmistumisen jälkeen?

Lopuksi kysyin haastateltavilta milloin he valmistuivat ja miten ja minne he olivat työllistyneet. Kysyin myös tunsivatko he itsensä ammattitaitoisiksi tuottajiksi jo heti valmistuttuaan. Päätin haastattelut kysymällä olivatko haastatellut tyytyväisiä alan vaihtoonsa.

Haastatelluista 7 valmistui Kauniaisten kampukselta vuosina 2003, 2005, 2006 ja 2007. Kaksi valmistui Jyväskylän kampukselta, toinen vuonna 2003 ja toinen vuonna 2007. Yksi valmistui Lappeenrannan kampukselta vuonna 2005. Haastatelluista puolet tunsivat itsensä valmiiksi tuottajaksi jo valmistumisvaiheessa. Heistä koulutus antoi heille sellaista varmuutta ja itseluottamusta, että he olivat heti valmiita tarttumaan työhön. Ammattitaitoisimmaksi itsensä tunsivat kaksi haastateltua, joilla oli pisin työkokemus alalta. Heidän mielestään tutkinto ei lisännyt heidän ammattitaitoaan. Puolet taas oli sitä mieltä, että pelkkä tutkinto ei riittänyt tuomaan ammattitaitoa. Heidän mielestään valmius tuli vasta työkokemuksen myötä. Yhden haastateltavan mielestä mikään koulutus ei tee ihmistä täysin ammattitaitoisista:

"Tavallaan joo, jos kyseessä on tapahtuman järjestäminen oman yrityksen puitteissa, mikä on käytännössä aika pienimuotoista ja projektiluonteista, niin kyllä koin. Sit taas jos ajatellaan puhdasta tuottajan toimenkuvaa, joka mun tapauksessa olis liittynyt oopperan tuottamiseen, niin en tuntenut. Mut toisaalta aina ajattelen niin, et sen mitä ei osaa voi aina oppia. Tietyllä tavalla tuottajan ammattia ei ennen ollut olemassakaan ja silti sitä työtä on tehty. Ne ihmiset on vaan tekemällä työtä kehittyneet. Tavallaan mä koen että tuottajan ammattikoulutus on sellanen extra joka on ihan hyvä, mut ihmisen ei tarvitse tarttua ja ajatella et tuleeko minusta koulutuksen

kautta tuottaja. Koska mistään koulutuksesta ei tule valmiita. Käytännössä se työ vasta opitaan."

Heti valmistumisen jälkeen kulttuurialan työpaikan sai kolme haastateltua. He olivat kaikki löytäneet työpaikkansa jo opiskeluaikana. Yksi oli perustanut oman yhdistyksen, jota hän veti, yksi oli saanut työpaikan EU-rahoitteisesta hankkeesta ja yksi jatkoi tapahtumatuottamista oman yrityksen kautta. Kuusi jäi vielä samaan työpaikkaan kuin missä oli ollut opiskeluaikankin. Heistä kaksi löysi kulttuurialan töitä myöhemmin. Toinen löysi uuden työpaikan muutaman kuukauden sisällä. Toinen heistä odotti kaksi vuotta ennen kuin löysi alan töitä:

"Niiden työtilaisuuksien hakeminen oli vaikeeta. Tein ensin vapaaehtoisesti erilaisia hommia. Piti kuitenkin ensin roikkua siellä epämiellyttävässä työssä sosiaalialan järjestössä syyskuuhun 2007, ennen kuin löysin töitä. Hain silloin tänne ja sain vakituisen työpaikan."

Kolme jatkoi vanhoissa työpaikoissaan, yksi lehden markkinoinnissa, toinen kansanedustajan avustajana ja kolmas käsityöalan keskuksessa. Hän teki sen ohella osa-aikaisena tapahtumavetäjän työtä EU-rahoitteisessa projektissa puolentoista vuoden ajan. Yksi haastatelluista sai valmistumisensa aikoihin lapsen, joten hän ei hakenut uutta työpaikkaa samaan aikaan. Yksi haastatelluista jäi valmistuttuaan työttömäksi, mutta hankki itselleen palkkatuen kautta työpaikan, joka poiki toisen työpaikan, jossa hän on nykyäänkin.

Kukaan ei löytänyt töitä HUMAKin avulla, mutta yksi sanoi löytäneensä töitä opiskeluaikaisen verkostoitumisen avulla. Kaksi muuta sanoi vielä olevansa yhteydessä samaan aikaan opiskelleisiin, joiden kautta voisivat mahdollisesti löytää töitäkin. 2003 valmistunut haastateltu, ensimmäiseltä koulutukseltaan merkonomi, sai valmistuttuaan uuden työpaikan yhteyspäällikkönä mainostoimistosta. Hän tuntee olevansa yhä vahvasti kaupallisella alalla, vaikka työnkuva sisältääkin tuottajan työtä lähellä olevia piirteitä. Etnomusikologi-tradenomi työskentelee Seinäjoella projektisihteerinä ESR-hankkeessa, jossa ei hänen mielestään kulttuuripuolta juuri ole tarjolla. Loput kahdeksan tuntevat olevansa koulutustaan vastaavassa työssä, vaikka vain yhden titteli on tuottaja. Hän on entinen nuorisosihteerin, joka on nyt tapahtumatuottajana Helsingin kaupungilla. Käsityö-

keskuksessa käsityöneuvojana työskennellyt haastateltu on yhä samassa paikassa töissä, meneillään on jo 23. vuosi. Yksi haastatelluista on jo jäänyt eläkkeelle, mutta hän vetää vapaaehtoisena kulttuuriyhdistystä.

"Mähän oon siis eläkkeellä mut teen tätä yhdistysjuttua. Meillä on vähän yli 300 jäsentä, pääasiassa senioreita. En mä varsinaista palkkaa tästä saa, mutta kulut maksetaan. Omiani en tähän laita. Yritän saada ideoita täällä läpi, koska ei täällä kukaan mitään järjestä. Yhdistys pyörii jäsenmaksuilla. Kulttuurikäynnit jäsenet maksaa itse. Avustuksia haetaan koko ajan ja on niitä aika paljon saatu. Kulttuuritoimelta on saatu pientä summaa ja erilaisilta tahoilta ja säätiöiltä. Projektikohtaisesti haen kaikki. Yleisrahaa ei tuu mitään."

Lempäälään muuttanut entinen nuorisotoiminnan ohjaaja on nykyään titteliltään toimistonhoitaja ja on mukana tuottamassa neljää suurta urheilutapahtumaa. Tamperelainen merkonomi löysi unelmatyönsä valmistumisen jälkeen muutama kuukauden odoteltuaan:

"Olen museoemäntä eli pääasiassa asiakaspalvelua. Sekä näitä museokävijöitä että tätä kokous- ja juhlapalvelutoimintaa. Oppilaitosten kanssa tehdään yhteistyötä, työpajoja tehdään, oppaana en oo ollut. En oo varsinainen esimies, mut se, joka kattoo että pyörät pyörii ja hommat hoituu. Organisoin sitä ja se on kyllä kivaa."

Merkonomi, jolla oli pitkä työkokemus henkilöstöhallinnosta, löysi kulttuurialan työpaikan vasta kaksi vuotta valmistumisen jälkeen. Hän toimii osastosihteerinä kirjallisuusviennissä. Kuoronjohtajamies on tällä hetkellä yhdistysten liiton toiminnanjohtaja. Merkonomi, mainospiirtäjä ja entinen kansanedustajan avustaja on nykyisin arkistonjohtaja. Kymmenestä vastaajasta viisi ei ole tällä hetkellä kulttuurialalla töissä, mutta vain kaksi tuntee olevansa selkeästi toisen alan töissä. Projektisihteerin muutti valmistuttuaan paikkakunnalle, jossa hänellä ei ollut aikaisempia suhteita ja verkostoja.

"No mä en oo sellasta kontaktiverkkoa tänne Seinäjoelle luonut ja täällä ei kauheesti oo tarjolla töitä. Oishan täällä projektihommia varmaan, koska onhan täällä Provinssirock ja Tangomarkkinat ja vastaavat jutut, mutta en oo suoraan ollut niihin yhteydessä. Mä kauheesti hain töitä, mut täällä ei kauheen helpolla mitään saa. Että sit kun tää projektisihteerin homma tärppäs nin päätin, et oon tässä tän projektin ajan ja sit mietin uudelleen et mikä on tilanne. Kulttuuripuolella ehkä on tällasta, että pitää pikkasen tuntee taustoja et tie-

tää mihin menee. Jos menee vaikka tällaseentapahtumatuotantoon mukaan, niin mulla ei kyllä oo tän alan tuntemusta yhtään. Siinä mielessä mun on ehkä ollut hankala hakee suoraan mihinkään produktioon nyt mukaan. Täällä on myös tämmösiä yrittäjyushankkeita eli ehkä vois joskus jotain kulttuuriyrittäjyyttä miettiä."

Mainostoimiston yhteyspäällikkönä työskentelevä haastateltu yritti valmistuttuaan löytää kulttuurialan töitä.

"Yritin löytää Mollin sivuilta kulttuurialan töitä mut ei niitä löytynyt. Kaikki menee suhteilla. Oli aika mahdotonta lähteä siinä vaiheessa etsimään töitä, kun ei ollut mitään verkostoja eikä kontakteja. Olen kyllä hakenut eri paikkoihin mutta en päässyt koskaan edes haastatteluun. Oon lähettänyt avoimia hakemuksia ja hakenut eri paikkoja mut ei mistään oo yleensä kuulunut mitään."

Urheilutapahtuman toimistonhoitajana työskentelevä haastateltu tuntee olevansa kulttuurialalla, vaikka urheilutapahtumien parissa työskenteleekin. Hän on törmännyt tuottajanimikkeen tuntemattomuuteen urheilupiireissä.

"Mulle on alusta asti kulttuurista ollut vähän moninaisempi käsitys. Siinä mielessä olen kyllä kulttuurialalla. Osanottajien haalinta, markkinointi ja tiedottaminen, ihan tuottajan hommaa teen. Tuottajanimike on taas täällä hyvin outo. Mä haluaisin vaihtaa mun nimikettä mutta täällä työelämässä pelätään nimikettä tuottaja. Ihan kädestä pitäen pitää selittää mikä on kulttuurituottaja. Se nähdään vaan taiteiden ja korkeakulttuurin kanssa ja se ei välttämättä niinku mun kohdalla pidä paikkaansa. Tuottajanimi vetää media-alalle niin vahvasti. Siinä on semmosia mihin oon törmännyt."

Osastosihteerinä työskentelevä haastateltu taas on huomannut, että tuottajaksi voi kutsua itseään lähes kuka tahansa:

"Mä oikeestaan itse sitä mietin just viime viikolla kun alkoi ESR-rahoitteinen koulutus kulttuurialan toimijoille, Se ryhmä jossa mä oon, niin siellä on kirja-alan ja kuvataidealan ihmiset, ja se on nimenomaan kulttuurituottajien täydennyskoulutusta, semmonen Tai-vex-koulutus. Siellä kaikki puhuu, että ne on kulttuurituottajia ja mä oon meistä ainoa, jolla on siitä ihan virallinen paperi. Kaikki, esim. mun kollegani täällä, projektikoordinaattorit, puhuvat itsestään kulttuurituottajina, vaikka taitavat olla kirjallisuuden maistereita. Tuntuu että tää on vaan yleistymässä, että kaikki sanoo olevansa tuottajia."

Käsityökeskuksen käsityöneuvojana työskentelevä haastateltu on pääasiassa tyytyväinen nykyiseen työhönsä, jossa saa myös järjestää silloin tällöin tapahtumia. Hän ei ole aktiivisesti hakenut tuottajan töitä, mutta sanoo hakevansa, jos jotain kiinnostavaa tulee kohdalle. Hän olisi tyytyväinen sivutoimiseenkin tuottajan työhön, vaikkapa johonkin hankkeeseen. Arkistonjohtaja tuntee olevansa koulutustaan vastaavalla alalla ja tekevänsä kulttuurituottajan työtä.

"Kyl tää on kulttuurituottajan työtä. Just maaliskuussa järjestetään laivaseminaari, tehdään puoluekokoukseen osasto. Kyllä mä mielestäni oon. Mulla on koko ajan mahdollisuus tuottaa täällä."

Toiminnanjohtajana työskentelevä mies ei haluaisi välittömästi vaihtaa tuottajan töihin:

"En tiedä lähtisinkö ihan puhtaasti tuottajaksi toiminnanjohtajan paikalta. Se riippuu kuinka mielenkiintoista työtä olis tarjolla ja mikä sen taiteellinen sisältö on. Jos tulisi mielekäs tarjous niin ainakin harkitsisisin. Nyt pitäisi kuitenkin ensin saada aikaan jotain tässä hommassa, että itsellä olis sellanen olo että oon tehnyt täällä oman osuuteni. Kovin kevyesti en lähtis tästä etsimään muita hommia. Ooppera kiinnostaa, mut siinä on sama ongelma kuin muusikkopiireissäkin. Piirit on niin pienet, että siitä tulee helposti kyynärpää- tai hyvä veli -touhua. Haetaan mieluummin tuttujen tuttuja, sellasia joiden kanssa tulee helposti toimeen kuin sellasia, jotka ois päteviä. Ala ei kehity mihinkään sillä lailla. Mä oon kuitenkin syntynyt ja kasvanut Neuvostoliitossa niin se on mulle aika tuttu kuvio, koska siellä se vei koko systeemin rappiolle. Siinä mielessä se ehkä ärsyttää mua enemmän kuin jotain muuta. Sen takia pääseminen johonkin isoon laitokseen on äärimmäisen hankalaa. Projekteihin voi totta kai aina yrittää päästä tai pistää oman jutun pystyyn, mut se on taloudellisesti aika hankala juttu. Ne ei yleensä pärjää, yks hyvä esimerkki oli Nilsiän ooppera. Aluksi oli paljon rahaa, ajatuksia ja ideoita, mut se ei oo toiminut, osittain siksi et se on maantieteellisesti kaukana. Yhteiskunnan arvot on vielä sellaiset, et kulttuuri on josain ihan häntäpäässä."

Jokainen haastateltu oli sitä mieltä, että kouluttautuminen kulttuurituottajaksi kannatti, vaikka varsinainen alan vaihto ei olisi onnistunutkaan. Kaikilla haastatelluilla kulttuuri oli jo jollain tavalla ollut mukana heidän elämässään ennen alan vaihtoakin, useimmiten harrastusten muodossa. Muutama sanoikin, ettei heillä oikeastaan ollut muita vaihtoehtoja kuin kulttuuriala. Seinäjoella asuva projektisihteeri ja lempääläläinen toimistonhoitaja suhtautuivat koulutukseen ehkä

käytännöllisemmin kuin muut. Heille kulttuurituottajan koulutuksesta oli muodostunut nimenomaan työllistymisen väline. Toimistonhoitaja halusi saada toimenkuvaansa vastaavan koulutuksen, koska nuorisotoiminnan ohjaajan papereilla hän ei olisi ehkä voinut hakea niitä töitä, jotka häntä oikeasti kiinnostivat. Projektisihteeriksi oli jo aiemmin hankkinut kaupallisen koulutuksen, koska aikaisemmat etnomusikologian opinnot eivät työllistäneet. Hän olisi halunnut tehdä kulttuurialan töitä jo aiemmin, mutta 1990-luvun lama vei hänen työuransa toiseen suuntaan.

"Kyllähän mulla peruskiinnostus jo silloin lukion jälkeen oli tämmösiin kulttuuripuolen juttuihin, mut kuitenkin etnomusikologia ja kansanperinne oli kiinnostuksen kohde. Kyllähän mulla se kulttuurisihteeriksi oli ajatus mihin oisin halunnut. Mä kaks kesää tein sitä silloin yliopistoaikojen kesät. Mutta sitten alkoi ne puolet väheneen. Vielä -94 mä olin hommissa kotipaikkakunnalla ja sitten -95 mä oon ollut kotiseutuliitossa Helsingissä kesätöissä. Mut sitten alkoi väheneen kaikki tämmöset ja -96 kun otin paperit ulos, ei enää ollutkaan mitään tarjolla vaan se oli vaan hakemista ja hakemista. Siinä vaiheessa päätin alottaa sen tradenomien koulutuksen ja se oli ihan sitä varten, että mä saisin työpaikan. Jossain määrin mä ajattelin, että selkiytyi taas kuviot, kun hain sinne Humakkiin, niin ei se aika ainaakaan hukkaan mennyt missään vaiheessa. En tiä miten tää tässä nyt etenee, et kyllä tää alueellistamishomma on laittanu kaiken sekasin. Ja mä uskosin et muuten olisin jossakin kulttuuripuolen töissä, hallintopuolella. Ei alanvaihdot kaduta tai Humakin läpikäyminen. Kyllä se on varmasti kokonaisuuksien hallintaa ja montaa asiaa auttanut."

Kaikki kulttuurialalla jo työskentelevät olivat erittäin tyytyväisiä alan vaihtoonsa. Heidän mielestään heillä on nyt vapaammat mahdollisuudet tehdä erilaisia töitä. Kaikki tunsivat saaneensa koulutuksesta myös henkistä sisältöä elämäänsä, myös yhteyspäällikkö, joka ei yrityksistään huolimatta onnistunut alan vaihdossa.

"No joo, vaihdoin työpaikkaa kyllä mutta en alaa. En mä sitä missään tapauksessa kadu. Vaikka en päässyt vaihtamaan alaa enkä ammatillisesti saanut hirveän paljon potkua tähän ammattiin valmentautumiseen, niin muuten koin sen ajan tosi antoisana. Sain siitä opiskelusta tyydytystä ja oli tosi kiva kun sai niitä auki kirjoitettuja sanallisia palautteita. Niitä mä oikein odotin. Tuntuu, et mä oon antanut aika negatiivisen kuvan, mutta kyllä se aikamoista sumussa menemistä oli. Ja kun mä silloin sitä naistutkimusta luin tai satuja

analysoin niin kyllä mä ajattelin, ettei tästä mulle kauheesti hyötyä ole. Palautteen ansiosta sain kuitenkin feedbackia itselleni."

Arkistonjohtajana työskentelevä nainen tunsi, että koulutus antoi ehkä enemmänkin hänen elämälleen uuden alun kuin varsinaisen alan vaihdon. Hän jatkoi HUMAKista valmistumisen jälkeen opintojaan ja opiskeli ensin avoimessa yliopistossa viestintää. Tällä hetkellä hän opiskelee työn ohessa Jyväskylän yliopistossa valtio-oppia ja viimeistelee graduaan.

Toiminnanjohtajamies ei pidä kouluttautumistaan kulttuurituottajaksi alan vaihtona, koska hänen mielestään kyseessä on laajempi yhteiskunnallinen kuvio:

"Mä en ajattele ammatillista koulutusta sellaisena, johon mun pitää alistua tai johon mun koulutuksen järjestäjän tai työnantajan pitäis sitoutua. Varsinkin kulttuurialalla mun mielestä tää koulutus on vähän niinku yleissivistävää ja suuntaa-antavaa mut ei mihinkään putkeen tai lokeroon pakottavaa. Tää on aika paljon itsestä kiinni, mitä haluaa tehdä ja mitä ei ja mitä haluaa kehittää. Paljon riippuu siitä mitä itse sen jälkeen aktiivisesti tekee. Sama juttu on tietysti silloin kun koulutetaan pari tuhatta taiteilijaa joka vuosi suoraan työttömiksi. Miettiä että mitä järkeä siinä on. Mutta silloin sitä asettaa yhteiskunnan ja yksilön tarpeet vastakkain. Kukaan ei lähde sen takia opiskelemaan taiteilijaksi, että yhteiskunta tarvitsee taiteilijoita. Kun olin siinä EU- projektissa niin yksi maahanmuuttajataiteilija kertoi, että työvoimatoimistossa sanottiin, että Suomi ei tarvitse taiteilijoita, Suomi tarvitsee bussikuskeja. Se on molemminpuolinen prosessi, jossa pitää tehdä muutosta. Toisaalta taiteilijan ei pitäis lyödä päätä seinään ja ajatella, että hänellä on vaan yksi tie ja kaikkien muiden pitäis hyväksyä se. Aika moni taiteilija projektissakin hyväksyi sen, että ne voi toimia terapeutteina ja sosiaaliohjaajina ja olla silti taiteilijoita. Toisaalta leipätyön ja elämäntehtävän ei tarvitse olla aina sama. Mutta myös yhteiskunnan on tajuttava se, että jos yhteiskunnan ja yksilön tarpeet asetetaan vastakkain, siitä ei tule hyvä yhteiskunta. Tavallaan sen on oivallettava, että se tarvitsee myös taiteilijoita ja taiteen opetusta. Kysymys on yhteiskunnan arvoista. Jos hyvinvointia on se, että on tarpeeks ruokaa ja illuusio turvallisuudesta, ihmiset voi pahoin. Mut se on globaali ja iso ja syvä juttu. Ei sitä hetkessä ratkaista. Jos haluaa pärjätä on oltava joustava ja on opittava pois ajatuksesta, että ammatti sitoo johonkin ja on oltava joku lokero. Sun on luotava se lokero itse."

5 TULOSTEN TARKASTELUA

5.1 Haastattelujen tulokset

Haastatteluun päätyi 42 henkilöstä lopulta 10. Se, että kymmenestä haastattelusta yhdeksän oli naisia, ei ollut yllätys. Positiivisesti yllätti se, että mukaan mahtui yksi mies. Suurin osa haastateltavista asui pääkaupunkiseudulla. Tämä johtui varmaankin siitä, että he herkemmin suostuivat haastateltaviksi, koska heille se oli helpompi järjestää. Kolme kauempana asuvaa haastattelin puhelimitse, koska heidän kanssaan henkilökohtaista tapaamista ei saatu järjestämään. Puhelinhaastattelut eivät sisällöltään poikenneet muista haastatteluista. Ne olivat hieman lyhyempiä ja napakampia ja niissä eksyttiin vähemmän sivupuille.

Haastateltavien aikaisempi koulutus oli humanistiselta alalta, käsi- ja taideteollisuusosalta, nuorisotyöstä tai kaupalliselta alalta. Taidealaa opiskelleista ainoastaan kuoronjohtoa opiskellut oli HUMAKiin hakeutuessaan kulttuurialalla töissä, hänkin toimi osittain yksityisyrittäjänä. Kirjallisuutta ja etnomusikologiaa yliopistossa opiskelleet olivat molemmat päätyneet toisen alan töihin, toinen matkailualalle ja toinen julkishallintoon. Käsi- ja taideteollisuusopiston käynyt kudonta-alan suunnittelija oli ollut samassa käsityöalan paikassa töissä jo lähes 20 vuotta. Nuorisotyötä opiskelleet olivat jo aiemman työnsä yhteydessä päässeet tekemään tuottajan koulutusta vastaavia töitä, toinen matkailuyrityksensä puitteissa ja toinen työssään vapaa-ajan ohjaajana. Merkonomit olivat olleet kulttuurialan kanssa tekemisissä lähinnä harrastustensa vuoksi, poikkeuksena mainospiirtäjän ja kansanedustajan avustajan töillä itsensä elättänyt merkonomi, joka tunnustautui enemmän urheilualan ihmiseksi. Merkonomeista kaksi oli ollut jo vuosia samassa työpaikassa ja toiset kaksi olivat tehneet erilaisia lyhyempiä työsuhteita ja projektiluonteisia töitä.

Haastateltavien taustat eivät tuoneet yllätyksiä, koska kaikkien pohjakoulutukset olivat hakukelpoisia kulttuurituottajan aikuiskoulutukseen. Kansanedustajan avustajana toimineen merkonomin tausta oli yllättävin, koska hän tunnustautui enemmän urheilusta ja politiikasta kuin kulttuurista kiinnostuneeksi ihmiseksi. Hänellä oli myös epäselvimät muistikuvat siitä, miksi ja miten hän oli kulttuurituottajan koulutukseen hakeutunut. Haastateltavat olivat pääasiassa kolmekymppisiä tai nelikymppisiä, kun he aloittivat opiskelun. Yksi poikkeus kuitenkin löytyi, porvoolainen kirjallisuutta opiskellut ja matkailualalla työskennellyt nainen, joka oli aloittaessaan HUMAKin jo 54-vuotias.

Useimmat olivat miettineet alan vaihtoa jo pitempään, jopa useamman vuoden ajan. Moni kertoi, että kulttuuriala oli ollut heidän ensimmäinen kiinnostuksensa kohde, mutta elämä oli vienyt heidät toisille urille. Nyt he tunsivat tarvetta palata takaisin juurilleen. Jotkut olivat aloittaneet alanvaihtonsa toisilla opinnoilla, kaksi yrittäjäkurssilla ja yksi tuottamiskurssilla. Yksi kertoi käyneensä ammatinvalintapsykologilla soveltuvuuskokeissa, jonka seurauksena hän löysi ensin työpaikan kulttuurialalta ja sen jälkeen halusi hakeutua myös alan koulutukseen.

Alan vaihtoon liittyi sekä käytännöllisiä että henkilökohtaisia syitä. Toisilla oli tarve hankkia uusi koulutus työllistymisen turvatakseen, toisilla oli taas tarve löytää työ, jossa olisi heille mielekästä sisältöä. Puolella haastateltavista oli perhettä, mutta kukaan heistä ei sanonut lasten sopivan iän tai muun perhepoliittisen tilanteen suoraan vaikuttaneen opiskelemaan hakeutumiseen. Yksi sanoi opiskelun olleen helppoa sen vuoksi, että hän oli hoitovapaalla. Eräs haastateltava, joka on myös viiden lapsen äiti, taas sanoi halunneensa näyttää esimerkiksi omille lapsilleen. Kukaan ei hakeutunut koulutukseen siksi, että olisi ollut työtön. Koulutukseen hakeutuminen vaikutti jokaisen kohdalla täysin omalta ja henkilökohtaiselta päätökseltä ja valinnalta.

Kulttuurituottajaksi haastateltavat halusivat opiskella, koska he tunsivat, että kulttuurituottajan tutkinto vastasi jo heidän aiempaa osaamistaan. Aikaisemmissa työpaikoissaan he olivat jo järjestäneet erilaisia tapahtumia, koordinoineet projekteja ja hoitaneet montaa asiaa yhtä aikaa. Kulttuurituottajan koulutuksessa he tunsivat saavansa ammattitaidon lisäksi myös henkistä sisältöä. Koska

kaikki olivat aikuisia, työssäkäyviä ihmisiä, heihin vetosi mahdollisuus suorittaa tutkinto työn ohessa, monimuoto-opiskeluna. Moni totesi myös, että muita vaihtoehtoja ei ollut. Suomen koulutustarjonnasta ei löytynyt muuta heitä kiinnostavaa koulutusta. Tätä tukee myös se seikka, että haastatelluista yksikään ei hakenut muualle opiskelemaan kuin HUMAKiin. Jokainen heistä myös pääsi opiskelemaan ensimmäisellä yrittämällä.

Opiskelun HUMAKissa haastatellut suorittivat hyvinkin eri tavoin. Kaikille tehtiin henkilökohtainen opintosuunnitelma ja he suorittivat niitä kursseja, joita tunsivat tarvitsevänsä ammattitaidon saavuttaakseen. Opintojen laajuus haastateltavilla oli 60-120 opintopistettä, riippuen siitä minä vuonna he olivat opintonsa aloittaneet. Ensimmäiset 7 vuotta koulutus oli nimeltään Kulttuuripalvelujen koulutusohjelma ja sen laajuus oli kaikille 60 opintopistettä. Vuodesta 2005 eteenpäin koulutus muuttui Kulttuurituotannon koulutusohjelmaksi ja aikuiskoulutettavien opintojen laajuus kasvoi 90-120 opintopisteeseen.

Opiskeluajan käytännön järjestäminen vaikutti olleen kaikille suhteellisen helppoa. Työpaikat ja perheet joustivat ja monimuotoinen opiskelu koettiin pääsääntöisesti mielekkääksi. Kaikki tunsivat itsensä motivoituneiksi ja useat korostivatkin motivaation merkitystä opiskelussa. Ainoastaan yksi kymmenestä haastatellusta sanoi, ettei hänen aikaisemmasta työkokemuksestaan ollut mitään hyötyä opiskeluaikana. Muut kiittelivät muuntokoulutuksen joustavuutta ja sen tuomia mahdollisuuksia opiskella vain niitä aineita, joita halusi.

Kaksi HUMAKin alkuvuosina opiskellutta haastateltua kertoi suorittaneensa opintonsa pääasiassa itsenäisesti, kulttuuritietouden esseitä ja kirjatenttejä suorittaen. Toinen heistä olisi kaivannut enemmän kontaktia opiskelutovereihin ja henkilökohtaista ohjausta. Samalla henkilöllä oli myös epäonnistunut työharjoittelupaikka, jossa hän sai karun kuvan kaupungin kulttuuritoimesta. Kummallakin heistä oli kokemusta kaupalliselta alalta eli heidän opintonsa koostuivat pääasiassa kulttuuritietoudesta. Molemmat heistä kertoivat tunteneensa opiskelut kirjoja pöntätessään hieman turhauttaviksi. Toinen heistä kuvasi opintojen sisältöä "keppoiseksi" eikä tuntenut oppineensa tuottajan ammatin kannalta mitään uutta tai oleellista.

Vuosina 2001-2003 opiskellut haastateltu tunsi jääneensä ilman kunnollista markkinoinnin ja viestinnän koulutusta, joka hänen mielestään oli HUMAKissa aivan lapsenkengissään. Samainen opiskelija suoritti opiskelunsa aikana useita työharjoitteluja ja kiitti niiden merkitystä sekä nykyisessä ammattitaidossaan että verkostoitumisessaan. Hänelle opiskelu työharjoittelujen kautta oli mahdollista, koska hän oli opiskelujen aikaan yksityisyrittäjä ja kykeni itse määrittelemään oman työaikansa. Useimmat haastatellut olivat kuitenkin säännöllisessä päivätyössä eivätkä tehneet varsinaisia työharjoitteluja lainkaan. Moni pystyi kuitenkin tekemään erilaisia projekteja tai teemoja omilla työpaikoillaan.

Kurssitarjonnasta parhaimpina ja hyödyllisimpinä pidettiin talouden, markkinoinnin ja tiedottamisen kursseja. Myös kielikursseja ja julkishallinnon kurssia kiitettiin. Hyödyttömimmiksi mainittiin Humanismi-kurssi ja portfolion laatiminen. Moni koki suurena voimavarana opiskelijatoverit ja heidän historiansa tietoineen ja taitoineen. Kritiikkiä tuli kurssitarjonnan suppeudesta ja siitä, että kiinnostavia kursseja oli tarjolla vain päiväkursseina, joille ei kyennyt osallistumaan. Pääasiassa koulutuksen sisältöön oltiin erittäin tyytyväisiä. Hyödyttömiä kursseja ei juuri ollut, koska opintopistemäärä oli niin rajoitettu ja siitäkin suuren osan haukkasivat opinnäytetyöopinnot. Toivottiin lisää johtamiskoulutusta, graafisen alan taitto-ohjelmien opetusta, tutustumista eri taidelaitoksiin ja tietoa eri kulttuurialueista.

Haastatellut olivat valmistuneet Kauniaisista, Jyväskylästä ja Joutsenosta. Turusta valmistuneita ei joukkoon valikoitunut. Ammattitaitoisiksi tunsi itsensä puolet haastatelluista, toinen puoli oli sitä mieltä, että ammattitaito tulee vasta työkokemuksen myötä. Kahden haastatellun mielestä koulutus ei lisännyt heidän ammattitaitoaan lainkaan. Heillä oli molemmilla jo pitkä työkokemus erilaisista projekteista takanaan.

Haastatelluista yksi kertoi löytäneensä töitä HUMAKin työharjoittelussa luotujen verkostojen kautta. Haastatelluista kolmella oli valmistuessaan jo kulttuurialan työpaikka, kuusi jatkoi samassa muun alan työpaikassa, jossa oli työskennellyt opiskeluaikansa. Heistä kaksi löysi kulttuurialan työpaikan myöhemmin. Yksi jäi ensin valmistuttuaan työttömäksi, mutta löysi vuoden sisällä koulutustaan vas-

taavan työn. Niistä neljästä, jotka jatkoivat samoissa työpaikoissaan, osa oli tyytyväisiä tilanteeseen, osa ei.

Kansanedustajan avustajana työskennellyt nainen oli tyytyväinen työhönsä ja jatkoi opiskelua työn ohessa. Käsityöneuvojana työskennellyt nainen sai tehdä käsityöalan keskuksessa myös tapahtumia ja löysi myös osa-aikaisen hankkeen, jonka vetäjänä hän toimi päivätyönsä ohessa.

5.2 Onnistuiko alan vaihto?

Kymmenestä haastatellusta todellinen alan vaihto toteutui lopulta vain neljällä. He sekä vaihtoivat toiselta alalta kulttuurialalle että tekevät nyt kulttuurituottajan koulutusta vastaavaa työtä. Tamperelaisesta merkonomista tuli museoemäntä, helsinkiläisestä merkonomista osastosihteeri, helsinkiläisestä nuorisosihteeristä tapahtumatuottaja ja porvoollaisesta matkailualan yrittäjästä kulttuuriyhdistyksen vetäjä. He ovat vaihtaneet täysin toisenlaisiin tehtäviin ja ovat kaikki erittäin tyytyväisiä alan vaihtoonsa.

Osittainen alan vaihto on toteutunut neljällä haastatellulla. Kuoronjohtoa opiskellut haastateltu työskentelee tällä hetkellä yhdistyksen toiminnanjohtajana. Hän oli jo aiemmin ollut kulttuurialalla, nyt taas ei ole, mutta tuntee kuitenkin tekevänsä kulttuurituottajan koulutusta vastaavaa töitä. Käsityökeskuksen neuvojana työskentelevä nainen ei vaihtanut alaa ja jatkaa samassa työssään. Hän on saanut työnsä ohessa toteuttaa tapahtumia ja työskenteli osa-aikaisesti myös erään työpaikkansa ulkopuolisen tapahtuman vetäjänä. Hän on myös tyytyväinen työhönsä eikä aktiivisesti etsi kulttuurialan töitä, mutta tekisi mielellään projektiluontoisesti tuottajan töitä oman päivätyönsä ohessa.

Toimistonhoitajana työskentelevä lempäläläinen nuorisotoiminnan ohjaaja tekee kulttuurituottajan koulutusta vastaa työtä, mutta ei ole varsinaisesti kulttuurialalla vaan työskentelee urheilutapahtumien parissa. Hän itse tuntee olevansa kulttuurialalla ja on sitä mieltä, että urheilu pitäisi laskea osaksi kulttuuria. Kansanedustajan avustajana ja mainospiirtäjänä työskennellyt nainen jatkoi opiske-

lua yliopistossa ja vaihtoi työpaikkaa. Hän työskentelee erään arkiston johtajana ja tuntee tekevänsä kulttuurituottajan koulutusta vastaavaa työtä.

Kahdella haastatelluista alan vaihto ei toteutunut. Syyt olivat erilaiset. Etnomusikologin ja tradenomin koulutuksen saaneella oli valmistuessaan virka valtiokonttorissa, jonka hän halusi pitää, koska oli juuri saanut lapsen ja jäänyt vanhempainvapaalle. Hän muutti myöhemmin perheineen uudelle paikkakunnalle, jossa hänellä ei ollut suhteita eikä verkostoja. Hän haki töitä pitkään, mutta kulttuurialan töitä ei juuri ollut tarjolla ja hän onnistui saamaan työpaikan projektisihteerinä tradenomin koulutuksensa ja työkokemuksensa avulla. Hänen mielestään kulttuurialan töitä on vaikea hakea, jos ei ole aikaisempia suhteita tai kokemusta vastaavanlaisista produktioista tai tapahtumista. Hänen projektisihteerin työnsä päättyi ensi vuonna ja sen jälkeen hän on ajatellut yrittää palata kulttuurialalle, mahdollisesti kulttuuriyrittäjyyden kautta. Hän on tällä hetkellä 38-vuotias.

Tyytymättömin tilanteeseensa oli lehden markkinoinnissa työskennellyt merkonomi, joka oli toivonut löytävänsä omalta työpaikaltaan tuottajan koulutusta vastaavia töitä. Hänen esimiehensä suhtautui uuteen koulutukseen kielteisesti, päinvastoin kuin muiden haastateltujen esimiehet. Hän joutui lopulta epäsopuun esimiehensä kanssa ja hänet alennettiin alempiin tehtäviin ja hänen urakehityksensä lehtitalossa pysähtyi siihen. Hän yritti löytää töitä kulttuurialalta, mutta ei onnistunut, koska hänestä tuntui, että kaikki työt löydetään suhteilla. Suhteilla hän lopulta löysi itselleenkin uuden kaupallisen alan työpaikan. Hänelle tarjosi töitä mainostoimisto, jonka kanssa hän oli markkinointityössään tehnyt yhteistyötä. Samassa mainostoimistossa hän työskentelee edelleenkin. Hän on tällä hetkellä 50-vuotias ja mielestään jo niin iäkäs, ettei hänen enää kannata edes yrittää vaihtaa kulttuurialalle töihin. Hän sanoo jo luovuttaneensa eikä enää edes etsi kulttuurialan töitä. Hän on kuitenkin tyytyväinen siihen, että opiskeli kulttuurituottajaksi. Hän löysi itsestään koulutuksen myötä uusia puolia ja rohkaistui aloittamaan teatteriharrastuksen. Hän näyttelee harrastajateatterissa ja on teatteriyhdistyksensä puheenjohtaja.

5.3 Tukiko aineisto elämänkaaripsykologisia teorioita?

Aikuistumisen ikävaiheeseen kuuluu kehityskriisi, joka tunnetaan myös nimellä kolmenkymppin kriisi. Silloin ihminen ensimmäistä kertaa alkaa tuntea että elämä onkin rajallinen. Hän saattaa tuntea itsensä arvottomaksi ja ettei hän ole saanut elämässään mitään aikaiseksi. Hän voi kysyä itseltään, että mitä hän aikoo lopuelämällään tehdä. Aikuistumisen kriisi voi jatkua pitkään, jopa koko seitsenvuotiskauden. Kauden aikana ihminen kypsyy ja, jos hyvin käy, tuntee lopulta itsensä itsenäiseksi ihmiseksi, jolla on oman elämänsä ohjat käsissään. (Turunen 1996, 159-164; 172-174.) Ihminen kyseenalaistaa tässä vaiheessa usein omat arvonsa ja ajatusmaailmansa. Myös ihanteet saattavat kuihtua tässä vaiheessa, kun ihminen oivaltaa, ettei tunne enää samanlaista paloa joihinkin aatteisiin kuin nuorempana. Asiat ja arvot suhteellistuvat ja kiinnostuksen kohteet muuttuvat. (Dunderfelt 1999, 118-121.)

Varhaisen keski-ikäisen ikävaiheessa muutos edelliseen ikävaiheeseen on suuri. Jotkut kokevat siirtymisen tähän ikäkauteen todella vaikeaksi. (Turunen 1996, 187-188.) Kausi on materialistisuuden aikaa. Ihminen voi tuntea itsensä ja elämänsä jähmeäksi. Hän alkaa huomata fyysisen kehonsa muutokset ja monet aloittavat kuntoilun. Omaisuus ja sen tuoma asema ja yhteiskunnalliset roolit alkavat tuntua yhä tärkeämmiltä. Tietty poroporvarillisuuden lisääntyminen on yleistä, koska ihminen haluaa kuulua yhteiskuntaan ja olla sen arvostettu osa. Valtaa ja mammonaa kaivataan ja haalitaan. Tässä vaiheessa ihminen kohtaa arjen raskaampana kuin aikaisemmin. Tulevaisuus voi näyttää ankealta ja tunteet voivat olla epätoivoisia. Tätä ikäjaksoa kutsutaan myös eksistentiaalistiseksi ikävaiheeksi. (emt, 191-192.)

Neljättäkymmenettä ikävuotta lähestyessä ihmiselle voi tulla tunne: "Nyt tai ei koskaan! Jos haluan muutosta, se on tehtävä nyt!" Ihminen kohtaa itsensä yksilönä ja miettii, toteuttaako elämässään omia vai jonkun muun toiveita. Tässä vaiheessa ihmisen elämäntilanne määrittelee sen, miten ihminen tilanteen rat-

kaisee. Joillekin riittää elämäntapojen muuttaminen tai ympäristön vaihtaminen, jotkut vaihtavat esimerkiksi työpaikkaa. (Dunderfelt 1999, 153.)

Haastateltavista yhdeksän kymmenestä oli hakeutunut opiskelemaan joko aikuistumisen ikävaiheessa tai varhaisen keski-ikäisen ikävaiheessa. Moni kertoi haastatteluissaan, että elämässä oli muitakin suuria muutoksia tapahtumassa samaan aikaan. Oli muuttoja toisille paikkakunnille, lasten syntymiä, avioeroja. Kolmekymppisille oli tärkeää löytää työ, jolla on mielekäs sisältö ja joka vastaa heidän arvomaailmaansa. Eräs nelikymppinen taas totesi, että hän halusi todistaa itselleen vielä kykenevänsä johonkin uuteen.

Haastateltavien joukossa on kuitenkin iältään yksi poikkeustapaus eli nainen, joka päätyi HUMAKiin vasta 54-vuotiaana. Hän oli tehnyt useita suuria muutoksia elämässään jo aikaisemmin. Hän opiskeli nuorena yliopistossa kirjallisuutta ja muita kulttuuriaineita, mutta päätyi kuitenkin matkailualalle töihin. Nelikymppisenä hän päätti perustaa oman yrityksen. Kymmenen vuotta myöhemmin, viisikymppisenä, hän halusi palata takaisin juurilleen, kulttuurialalle. Hän on hyvä esimerkki siitä, kuinka elämässä voi ja kannattaa tehdä suuria muutoksia vielä myöhäisessäkin keski-ikässä.

Useimpien haastateltavien kertomukset elämänvaiheistaan tukevat elämänkaaripsykologian teorioita sekä aikuistumisen että varhaisen keski-ikäisen ikävaiheista. Kymmenen haastateltavaa on kuitenkin vain pieni joukko ihmisiä, joten kysymyksessä saattaa olla myös sattuma. Ehkä selitys voi olla myös se, että valintojen tekeminen ja uuden työuran aloittaminen on nykyään sallittua ja suositelta-vaakin. Saattaa olla, että keski-ikäisen kynnyksellä oleva ihminen jopa kokee sosiaalista painetta aloittaa opiskelu, koska hänen lähipiirissään kaikki muutkin ovat niin tehneet. Tällaista ilmiötä olen saanut seurata omassa ystäväpiirissäni, jossa lähes kaikki ovat viimeisen viiden vuoden aikana ryhtyneet taas opiskelemaan. Olemme kaikki suurin piirtein saman ikäisiä, varhaisessa keski-ikässä, joten muutoksen tarve on saattanut tulla myös sisältä päin. Enemmän ja enemmän alkaa kuitenkin tuntua siltä, että pelkkä sisäinen tarve ei ollut ainakaan omalla kohdallani ainoa syy opiskelun aloitukselle. Pätkätyöläisenä olen kipeän tietoi-

nen siitä, että aikaisempi opistotutkintoni ei enää riitä työelämässä. Tietoja ja tutkintoja on päivitettävä, jos aikoo pysyä leivän syrjässä kiinni.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän työn tekeminen oli erityisen kiinnostavaa siksi, että minulla ei ollut aikaisempaa tietoa alanvaihtajien työllistymisestä. Ennakkokäsitykseni oli ehkä hie-man pessimistinen ja odotin, että suuri osa alanvaihtajista olisi jatkanut entisissä töissään ja kulttuuriala ei olisi työllistänyt heitä. Osaltaan olin oikeassa. Kymmenestä haastatellusta vain neljä todella vaihtoi alaa. En kuitenkaan alun perin ajatellut sitä, miten erilaisiin paikkoihin kulttuurituottajat voivat työllistyä, vaan ajattelin yksisilmäisesti alan vaihdon tarkoittavan nimenomaan kulttuurialalle vaihtamista. Todellisuutta näyttää kuitenkin olevan se, että kulttuurituottajat voivat työskennellä lähes millaisessa paikassa tahansa ja silti he tuntevat tekevänsä koulutustaan vastaavaa työtä.

Miksi alan vaihto kahdella haastatellulla sitten ei onnistunut ja mitä asian hyväksi voisi kulttuurituottajan koulutuksen suunnittelussa tehdä? Syitä epäonnistumiseen on monia, ja osaan niistä, kuten esimerkiksi henkilökohtaisiin ominaisuuksiin tai paikkakunnan vaihdosta johtuvaan työttömyyteen, on vaikea vaikuttaa. Olen kuitenkin päätenyt viiteen asiaan, joihin koulutuksessa kannattaa panostaa. Ne ovat kulttuurituottajan ammatin tunnettavuuden lisääminen, pakollinen työharjoittelu, kotiryhmätoiminta, opintojen laajuuden joustavuus ja riittävä kurssitarjonta.

Molemmat alanvaihdossa epäonnistuneet olivat aktiivisesti yrittäneet etsiä kulttuurialan töitä, mutta eivät usein päässeet edes työhaastatteluun. Samanlaisia kokemuksia oli Nikoskisen kulttuurituottajien työllistymistä koskevan tutkimuksen mukaan useilla kulttuurituottajilla ja samaan olen törmännyt itsekin hakeuksia lähettäessäni. Kulttuurialan paikkoja on harvoin tarjolla ja niitä hakee suuri joukko muitakin kuin kulttuurituottajaksi valmistuneita ihmisiä. Hain itse jonkin aikaa sitten Annantalon kurssisihteerin paikkaa ja kuulin että paikkaa oli

hakenut yli 600 henkilöä. Ilmoituksessa ei vaadittu mitään tiettyä koulutusta tai työkokemustakaan, joten paikkaa saattoi hakea lähes kuka tahansa.

Suuri ongelma onkin se, että kulttuurialan töihin ei usein vaadita mitään tiettyä koulutusta. Kulttuurialan hallinnollista työtä pidetään usein välttämättömänä pahana ja sellaisena, että siitä voi suoriutua kuka tahansa. Samaa paikkaa voivat kulttuurituottajien lisäksi hakea niin kaupallisen alan ammattilaiset kuin filosofian maisteritkin. Usein vaatimukseen kuuluukin ylempi korkeakoulututkinto, vaikka työn sisältö ei mitenkään sitä vaatisi. Olen ehkä kerran elämässäni nähnyt työilmoituksen, jossa haettiin nimenomaan ammattikorkeakoulututkinnon suorittanutta kulttuurituottajaa. Kulttuurituottajia ehkä haettaisiin enemmän töihin, jos ammattinimike tunnettaisiin paremmin. Eräs haastatelluistakin totesi törmänneensä usein tilanteeseen, jossa haettiin työntekijää täysin väärällä koulutuksella, koska ei tiedetty kulttuurituottajien olemassaolosta. Tunnettavuuden lisäämiseen pitäisi siis erityisesti panostaa. Täsmätiedotusta kulttuurituottajan ammatista pitäisi suunnata esimerkiksi kulttuuriministeriöön, kulttuurikeskuksiin, tapahtumajärjestäjille ja muihin vastaaviin paikkoihin, joissa kulttuurituottajia voitaisiin työllistää.

Usein kulttuurialan työpaikat menevät suhteilla ja niin, etteivät ne edes ole yleisessä haussa. Suhteet syntyvät useimmiten työn kautta. Erityisen tärkeäksi oman työllistymiseni kannalta koin kulttuuriohjaajaopiskeluajanani onnistuneet työharjoittelupaikat. Ne poikivat töitä moneksi vuodeksi. Työharjoittelun pitäisi ehdottomasti olla pakollinen niille aikuisopiskelijoille, joilla ei alan työkokemusta ole. Molemmat alanvaihdossa epäonnistuneista haastatelluista olivat työharjoittelussa, mutta varsinkin toinen koki harjoittelupaikkansa pettymykseksi. Henkilökohtaisen opintosuunnitelman pitäisikin olla niin joustava ja laaja, että siihen saisi mahdutettua useamman harjoittelun. Harjoittelupaikkaa pitäisi myös olla mahdollisuus vaihtaa, jos näyttää siltä, ettei siitä ole koulutuksen tai työllistymisen kautta hyötyä. Ohjaavan opettajan ja opiskelijan tulisi olla tiiviisti yhteydessä harjoittelun aikana, jotta opettaja voisi kartoittaa ja muuttaa tilannetta jo ennen kuin se on liian myöhäistä.

Yhteyspäällikkö, jonka alan vaihto ei onnistunut, tunsu jääneensä liian yksin opiskeluaikana. Hän kaipasi enemmän tukea sekä opettajilta että opiskelijatovereiltaan. Varsinkin opinnäytetyön ohjausta hän piti erittäin puutteellisena. Toiset haastatellut taas olivat erittäin tyytyväisiä siihen, että saivat suorittaa opiskeluaan itsenäisesti. Jos jatkossakin kulttuurituottajakoulutukseen otetaan ihmisiä, joilla on todella erilaiset taustat niin työn kuin koulutuksen puolelta, pitäisi heille tarjota myös mahdollisuuksia opiskella eri tavoilla. Olen keskustellut asiasta kurssitoverieni kanssa ja olemme kaikki olleet sitä mieltä, että yhteisiä tapaamisia olisi saanut opinnäytetyön osalta olla enemmän. Kotiryhmätoiminta olisi tukenut meistä monia ja pitänyt ajan tasalla siitä, missä vaiheessa kukin on ja missä vaiheessa oman työn pitäisi olla. Meidänkin kurssillamme on henkilöitä, joilla ei esimerkiksi ole aikaisempaa kokemusta opinnäytetyön tai ylipäättään minkään pidemmän kirjoitustyön tekemisestä. He olisivat tarvinneet enemmän ohjausta. Saattaa olla, että ohjaavat opettajat eivät tiedä sitä, kuinka vaikeaa kirjoittaminen voi joillekin opiskelijoille olla. Hopsaustilanteessa pitäisi käydä myös opiskelunvalmiudet läpi ja antaa näille opiskelijoille mahdollisuus lisäohjaukseen, jos he tuntevat sen tarpeelliseksi.

Muutama haastatelluista piti ongelmallisena sitä, että suoritettavista opintopisteistä niin suuri osa kului kieliin, metodiopintoihin, HOPSiin, humanismikurssiin ja portfolioon. Olisin itsekkin mielelläni käyttänyt niihin menneet pisteet esimerkiksi tapahtumatuotantokurssiin. Toisaalta sekään ei olisi välttämättä onnistunut, koska kurssia ei ollut tarjolla monimuoto-opiskeluna. Yhä vieläkin suurin osa kiinnostavista ja tarpeellisista kursseista järjestetään ainoastaan päiväopiskeluna. Ainoastaan ne aikuisopiskelijat, jotka ovat ottaneet opintovapaa, ovat voineet osallistua kursseille. Me työssäkäyvät olemme osallistuneet niille, joille olemme päässeet. Varmasti yhä suurempi osa hakijoista haluaisi tulevina vuosina opiskella monimuotoisesti. Kurssitarjontaa iltaisin ja viikonloppuisin on siis pakko lisätä.

Kulttuurituotannon aikuiskoulutus oli puutteistaan huolimatta kaikille haastatelluille ja myös itselleni positiivinen ja palkitseva kokemus. Opiskelu työn ohessa on ollut työlästä mutta antoisaa. Haastattelemistani opiskelijoista kukaan ei ollut

jäänyt työttömäksi, kaikilla on tällä hetkellä enemmän tai vähemmän tyydyttävä työpaikka. Toivottavasti päädyn itsekin näiden hyvin työllistyneiden ja elämänsä tyytyväisten kulttuurituottajien joukkoon.

LÄHTEET

- Dunderfelt, T. 1999. Elämänkaaripsykologia. Porvoo: WSOY.
- Halonen, K. 2004. Huomisen rientoja tuottamassa. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäitiö. Cuporen julkaisuja 5. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. uudistettu painos. Keuruu: Otava.
- Hoikkala, T. 1998. Aikuistumisen paradoksi. Teoksessa Saksala, E. (toim.). Muutoksen sosiologia. Jyväskylä: Gummerus. 134-141.
- Honkanen, V. & Ahola, S. 2003. Kulttuurin koulutus ja uudet urat: ammattikorkeakouluista kulttuurialalta valmistuneiden koulutuskokemukset, työllistyminen ja yrittäjyys. Turku : Turun yliopisto, koulutussosiologian tutkimuskeskus, RUSE, Digipaino.
- Houtsonen, J., Kauppila, J. & Komonen, K. 2000. Koulutus, elämäntilanne ja identiteetti. Kasvatustieteellisiä avauksia suomalaisten oppimiseen. Joensuun yliopisto. Sosiologian laitoksen julkaisuja 3. Saarijärvi: Gummerus.
- Kasvio, A. 1995. Uusi työn yhteiskunta. Suomalaisen työelämän muutokset ja kehittämismahdollisuudet. 2.painos. Jyväskylä: Gummerus.
- Kauppila, J. 2002. Sukupolvet, koulutus ja oppiminen. Tulintoja koulutuksen merkityksestä elämäntilanteen rakentajana. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteellisiä julkaisuja N:o 78.
- Nikoskinen, E. 2010 (tulossa). Kulttuurituottajan työelämään. Kulttuurituottajien (AMK) työelämään sijoittuminen, koulutuskokemukset ja jatko-opintosuunnitelmat.
- Siltala, J. 2007. Työelämän huonontumisen lyhyt historia. Helsinki: Otava.

Suikkanen, A., Linnakangas, R. & Karjalainen, A. 1999a. Koulutus ja muuttuneet työmarkkinat. Teoksessa Linnakangas, R. (toim.) 1999. Koulutus ja elämäntilanne. Näkökulmia koulutuksen vaikuttavuuteen. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.

Turunen, K. 1996. Elämänkaari ja kriisit. Jyväskylä: Gummerus.

Nummenmaa, Lauri 2004. Käyttäytymistieteiden tilastolliset menetelmät. Helsinki: Tammi.

LIITE

Haastattelukysymykset:

1. Sukupuoli, ikä, asuinkunta
2. Aikaisempi koulutuksesi ja työkokemuksesi.
3. Mikä oli elämäntilanteesi ja ikäsi, kun päätit vaihtaa alaa?
4. Miksi halusit vaihtaa alaa?
5. Miksi halusit juuri kulttuurituottajaksi?
6. Pääsitkö ensimmäisellä kerralla opiskelemaan vai haitko monta kertaa?
Jos et päässyt ensimmäisellä kerralla, mitä teit väliajan?
7. Haitko myös muihin kouluihin kuin HUMAKiin?
8. Oliko opiskelu helppoa tai vaikeaa? Miten järjestit työ- ja perheasiiasi opiskeluaikana?
9. Tehtiinkö sinulle henkilökohtainen opetussuunnitelma HOPS?
10. Olitko työharjoittelussa?
11. Mikä oli opintojesi laajuus? Montako opintoviikkoa tai opintopistettä sinun piti suorittaa?
12. Pystyitkö hyödyntämään aiempia työkokemuksiasi opintojen aikana?
13. Olitko tyytyväinen koulutukseen, oliko opetusta sopivasti vai kaipasitko jotain aineita lisää?
14. Mitkä olivat parhaita ja hyödyllisimpiä kursseja? Oliko joku kurssi mielestäsi tarpeeton?
15. Vastasiko kulttuurituottajan koulutus odotuksiasi?
16. Milloin ja miltä HUMAKin kampukselta valmistuit?
17. Olitko valmis heti valmistuttuasi ryhtymään tuottajaksi? Tunsitko itsesi ammattitaitoiseksi? Pääsitkö heti valmistumisen jälkeen kulttuurialalle töihin?
18. Löysitkö Humakin työoppimisen tai verkostojen kautta suhteita ja/tai työtä?
19. Mitä teet nyt työksesi?
20. Jos et ole nyt kulttuurituottajan työssä, niin miksi?
21. Kannattiko alan vaihto?